

HET VIERDE BOEK VAN DE MAKKABEEËN

**De marteldood van Eleazar de priester en van een weduwwrouw met
haar zeven zonen ten tijde van de Makkabeeën.**

Overgenomen uit

AL DE WERKEN VAN FLAVIUS JOSEFUS

**STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2017**

TOELICHTING op het 4e boek van de Makkabeeën

IV Makkabeeën

Het 18 tellende hoofdstukken, in het Grieks geschreven VIERDE boek van de MAKKABEEËN is in verscheidene Septuaginta-handschriften overgeleverd, maar ook in Joséfus manuscripten, omdat het werk in vroeger tijd aan Flavius Joséfus werd toegeschreven. In de Peshitta staat het werk eveneens. Het ontbreekt in de Vulgata.

Het geschrift wordt in het voorwoord ingeleid, dat de Rede overheerst over de menselijke driften, wat met behulp van Oudtestamentische voorbeelden over het optreden van Jakob, Mozes en David nader uitgewerkt te worden (1:13-3:18).

Na een historische inleiding betreffende de intriges van Simon, die de hogepriester Onias III dwarsboomde, de overval van Apollonius op de tempel van Jeruzalem (3:19-4:14; in feite een parallel van Heliodorus' poging de tempel te beroven, vgl. 2 Makk. 3:7-34) en de wrede behandeling van de Joden door de tirannieke Antiochus IV Epiphanes (4:15-26) wordt het genoemde thema in het bijzonder geïllustreerd aan de martyria van Eleazar (5:1-7:24) en van de zeven broers met hun moeder (8:1-17:6), vgl. 2 Makk. 6:18-7:42.

Het werk eindigt met een beschouwing over de uitwerkingen van het martelaarschap (17:7-18:5) en een in een lofprijzing uitmondende slotrede van de moeder tot haar kinderen (18:6-23).

Ondanks zijn kennis van de Griekse retorica en (de platonische en stoïcijnse) filosofie is de auteur van het geschrift een Jood in wie de theoloog het van de filosoof wint. Hij tracht de gehoorzaamheid aan God en de Wet als hoogste wijsheid en deugd te verdedigen, waarbij hij met voorbeelden uit de geschiedenis duidelijk maakt dat de menselijke geest door de aan Israël gegeven Wet van God in staat gesteld wordt de Griekse deugden van bezonnenheid, gerechtigheid, manhaftigheid en goedheid te betrachten. In zijn werk integreert hij apologetisch- missionair de Joodse Thora als Wet in het hellenistische, ethisch bepaalde 'Bildungswissen'.

Vermeldenswaard zijn daarnaast de opvattingen van de auteur aangaande het plaatsvervangend lijden van de martelaren voor hun land en volk (1:11; 6:28-29; 17:21-22) en de onsterfelijkheid van de ziel (9:22; 14:5-6; 16:13; 17:12; 18:23).

Het werk is in de diaspora (mogelijk in Klein-Azië, vgl. Van Henten 1997, pp. 78-81) geschreven. Aangezien het afhankelijk is van 2 Makkabeeën zal het niet eerder dan in de tweede helft van de eerste eeuw v. Chr. ontstaan zijn. Waarschijnlijk stamt het uit omstreeks 100 n. Chr. (Van Henten 1997, pp. 73-78).

4 Makkabeeën werd door **een groot aantal kerkvaders** (onder wie Johannes Chrysostomus, Ambrosius en Augustinus) hooggeschat, als ware het een christelijk geschrift, waarbij de standvastigen uit de Makkabeese tijd als «eerste christelijke martelaren» beschouwd werden.

(Th. C. Vriezen)

Dit boek bevat een episode van een *martelaarshistorie ten tijde* van de Makkabeeën. De aanleiding tot het verzet van de Makkabeeën tegen Antiochus Epifanus, Koning van Syrië is beschreven in het 1^e en 2^e boek van de Makkabeeën

In het 2^e boek van de Makkabeeën wordt in hoofdstuk 6 en 7 een korte beschrijving gegeven van de vreselijke marteldood van de oude priester Eleazar. Daarna werden 7 zonen van een weduwnaar gemarteld. Deze gaven een moedig getuigenis tegen de koning en hun beulen dat ze zich niet zouden verontreinigen met het eten van varkensvlees. Evenals Daniël en zijn vrienden zich niet wilden verontreinigen met de 'stukken van des konings spijze'.

De beschrijving van deze marteldood werd beschreven door Flavius Joséfus in 'Al zijn Werken'.

De Bijbelse Encyclopedie, uitgave Kok in Kampen, noemt dit 4e boek: 'Een soort preek of rede over de heerschappij der rede over de hartstochten. Daarin komen voorbeelden voor van standvastigheid, betoond door martelaren in de tijd der Makkabeeën.'

Deze omschrijving is onjuist. De auteur begint met een inleiding waarin de Rede verheven wordt boven de hartstochten. Met de Rede bedoelt hij het verstand wat God kent en liefheeft, Hem gehoorzaamt en naar Zijn geboden wil leven, zoals die gegeven zijn door Mozes. Met de hartstochten bedoelt hij alle overtredingen en zonden tegen de God van Israël, die voortkomen uit het menselijk hart en begeerten. Het taalgebruik in dit boek komt overeen met de taal van het Oude Testament. Men verwacht vergeving en verzoening op grond van offers en de hoop op de barmhartige God, indien men naar Zijn geboden wilt leven. Zoals de jongs martelaar sprak: ... *geheel op de Heere vertrouwend*. De auteur schrijft in het 3^e hoofdstuk: ***Maar om nog beter te tonen dat het waar is dat een redenering vol van Godsvrucht*** over de hartstochten heerst, zal ik hier het voorbeeld van enige jongelingen vertellen die door de Reden overwinnaars werden van de grootste pijnen welke de aller-wreedste woede kan uitvinden. En in het 14^e hoofdstuk: Weet dat de ***Reden met Godsvrucht gepaard*** over de hartstochten heerst.

De historie van de Makkabeeën heeft een bijzondere waarde.

Ten eerste is deze voorzien door Daniël 7: 23—27, waar de Antichrist onder het Nieuwe Testament beschreven wordt met dezelfde taalgebruik als Antiochus Epifanus. In Daniël 11: 27-36 wordt een beschrijving gegeven die letterlijk vervuld is in deze Antiochus.

Vervolgens heeft Jezus het Feest van de Tempelvernieuwing als een gedachtenis aan de Makkabeeën gevierd in Jeruzalem, als de grote Borg en Wetsvervuller, die de geschonden Tempel van Zijn lichaam na drie dagen weer zou oprichten. Johannes 10: 23.

Ten slotte heeft de Apostel in de Hebreeënbrief het lijden van de Makkabeeën in duidelijke woorden beschreven in hoofdstuk 11: 34- 38

Matthew Henry over Antiochus in Daniël 11:27-36; waarvan hier een verkorte weergave volgt.

In Daniel 11 vers 32-35 wordt geprofeteerd van de Koning van het Zuiden: *En er zullen armen uit hem ontstaan en zij zullen het heiligdom ontheiligen en de sterkte. En zij zullen het gedurig offer wegnemen en een verwoestenden gruwel stellen. 32. En die goddelooslijk handelen tegen het verbond zal hij doen huichelen door vleierijen. Maar het volk die hun God kennen, zullen ze grijpen en zullen het doen. 33. En de leraars*

des volks zullen er velen onderwijzen en ze zullen vallen door het zwaard en door vlam, door gevangenis en door beroving, vele dagen. 34. Als zij nu zullen vallen, zullen ze met een kleine hulp geholpen worden. Doch velen zullen zich door vleierijen tot hen vervoegen. 35. En van de leraars zullen er sommigen vallen om hen te louteren en te reinigen en wit te maken, tot de tijd van het einde. Want het zal nog zijn voor een bestemden tijd.

... Dit alles is een profetie van de regering van Antiochus Epifanes, de kleine hoorn, waarvan tevoren gesproken is, Hoofdstuk 8:9, een gezworen vijand van de Joodse godsdienst en een bitter vervolger van zijn aanhangers. De ellende, die de Joden te verduren hadden onder de regering van de Perzische koningen, werd Daniël niet zo in alle bijzonderheden voorspeld als deze, omdat er toen nog profeten onder hen waren, Haggai en Zacharia, om hem te bemoedigen, maar de ellende in de dagen van Antiochus werd voorspeld omdat de profetie voor die tijd zou ophouden en het noodzakelijk zou zijn, zijn toevlucht te nemen tot het geschreven woord.

Op sommige dingen in deze voorspelling betreffende Antiochus wordt gezinspeeld in de Nieuwtestamentische voorspellingen van de antichrist, in 't bijzonder vers 36, 37. En daar het de gewoonte is van de profeten, als zij de voorspoed van de Joodse kerk voorspellen, om gebruik te maken van uitdrukkingen, die toepasselijk waren op het koninkrijk van Christus, en onmerkbaar over te gaan in een profetie daarvan, maken zij bij de voorspelling van de tegenspoed van de kerk gebruik van uitdrukkingen, die reiken tot het rijk van de antichrist, zijn opkomst en zijn val.

Betreffende Antiochus voorspelt de engel hier

I. Zijn karakter: Hij zal een verachte zijn. Hij noemde zichzelf Epifanes-de Doorluchtige, maar zijn karakter was het tegengestelde van zijn bijnaam. Enz

II. Zijn troonsbestijging. Door list slaagde hij er in Demetrius, de zoon van zijn oudste broeder, als gijzelaar naar Rome te laten zenden, om hem te vervangen, in strijd met de overeenkomst, en nadat zijn oudste broer door Heliodorus uit de weg geruimd was, vers 20, nam hij bezit van de troon. De Syriërs gaven hem die niet, vers 21, omdat zij wisten, dat hij toekwam aan de zoon van zijn broeder ook bemachtigde hij hem niet door het zwaard, maar kwam in stilte, onder voorwendsel van te regeren voor de zoon van zijn broeder, Demetrius, die als gijzelaar te Rome was. Maar met behulp van Eumenes en Attalus, naburige vorsten, wist hij invloed op het volk te krijgen en door vleierijen bemachtigde hij het koninkrijk, versterkte zich er in, en verpletterde Heliodorus die hem het hoofd bood met de armen van de overstroming, die hem tegenstonden werden overstroomd en verbroken, ook de Vorst van het verbond, zijn neef, de wettige erfgenaam, met wie hij een overeenkomst voorwendde, dat hij afstand zou doen van de troon, zodra hij terugkwam, vers 22.

Maar, vers 23: Na de vereniging met hem zal hij bedrog plegen, eis een, wiens grondbeginsel is, dat vorsten zich niet langer door hun woord gebonden moeten achten dan in hun belang is. Met weinig volks dat hem in 't begin aanhangt, zal hij gesterkt worden, en, vers 24, met stilheid zal hij in de vette plaatsen des lands komen, enz.

III. Zijn oorlog met Egypte, die zijn tweede tocht daarheen was. Deze wordt beschreven. vers 25, 27. Antiochus zal zijn kracht en hart verwekken tegen Ptolemaeus Philometer, koning van Egypte. ... Na de slag zal een vredesverdrag ontworpen worden, en deze twee koningen zullen aan een tafel samenkomen, om de artikelen van de vrede tussen hen vast te stellen, maar geen van beide zal oprecht zijn, want zij zullen, in al hun beloften en betuigingen van vriendschap, leugen spreken, want hun harten zullen terzelfder tijd zijn om elkander kwaad te doen, zoveel in hun vermogen is. En dus is het niet te verwonderen, dat het niet zal gelukken. De vrede zal niet

duurzaam zijn, maar het eind er van zal zijn ten tijde, bestemd door de Goddelijke Voorzienigheid, dan zal de oorlog opnieuw uitbreken, als een kwaal die niet genezen is.

IV. Een nieuw tocht tegen Egypte. Van de vorige keerde hij weer met goed, vers 29, en daarom nam hij de eerste de beste gelegenheid te baat om een nieuwen inval in Egypte te doen, ter tijd, bestemd door de Goddelijke Voorzienigheid, namelijk twee jaar later, in het achtste jaar van zijn regering, vers 29. Hij zal tegen het Zuiden komen. Maar zijn ondernemen zal niet slagen, zoals de twee vorige malen, hij zal zijn doel niet bereiken, zoals tevoren eenmaal en andermaal, want, vers 30, er zullen schepen van de Kittieten tegen hem komen, dat is: de vloot van de Romeinen, of alleen gezanten van de Romeinse senaat, die in schepen kwamen. Ptolemaeus Philometer, de koning van Egypte, die nu in nauw verbond was met de Romeinen, enz.

V. Zijn woede en wrede behandeling van de Joden. Dit is het deel van zijn beheer, of liever wanbeheer, waarover deze profetie het uitvoerigst is. Op de terugtocht uit Egypte, voorspeld in vers 28, in het zesde jaar van zijn regering, verrichtte hij daden tegen de Joden, toen plunderde hij stad en tempel. Maar aller-vreselijkst hield hij huis op zijn terugkeer uit Egypte, twee jaar later, geprofeteerd in vers 30. Toen nam hij Judea, op weg naar zijn land, en, omdat hij in Egypte zijn doel niet bereiken kon, omdat de Romeinen tussenbeide kwamen nam hij wraak op de arme Joden die hem geen reden hadden gegeven, maar wel God grotelijks getergd, om toe te laten, dat hij het deed,

1. Hij had een diepgewortelde haat tegen de Joodse godsdienst: Zijn hart zal zijn tegen het heilig verbond, enz.

2. Hij voerde zijn boze plannen tegen de Joden uit met behulp van enige trouweloze afvallige Joden. Hij zal acht geven op de verlaters van het heilig verbond, vers 30, namelijk sommigen van de Joden, die hun godsdienst ontrouw waren, en de zeden van de heidenen invoerden, met wie zij een verbond maakten. Zie de vervulling hiervan in I Macc. 1:11-15, waar uitdrukkelijk van deze afvallige Joden gezegd wordt, dat zij zich niet besneden en het heilig verbond verzaakten. Wij lezen, 2 Macc. 4:9, van Jason, de broeder van Onias, de hogepriester, die op last van Antiochus een school opende te Jeruzalem, om jongelieden op te voeden naar de gewoonten van de heidenen, 2 Macc. 4:23 enz., van Menelaus, die de belangen van Antiochus tot de zijn maakte en hen op zijn laatste terugtocht uit Egypte, binnen Jeruzalem wist te brengen.

Wij lezen in het boek van de Maccabeën veel van het kwaad, door deze verraders van hun eigen volk, de Joden aangedaan, namelijk door Jason, Menelaus en hun partij. Bij alle gelegenheden maakte hij van hen gebruik. Die goddeloos handelen tegen het verbond, die hun godsdienst verzaken, en zich met de heidenen verbinden, zal hij doen huichelen door vleierijen, om hen in hun afval te verharderen, en gebruik van hen te maken als lokvogels om anderen te verleiden" vers 32. Het is niet vreemd, als degenen, die niet in overeenstemming met hun godsdienst leven maar in hun wandel goddeloos handelen tegen het verbond, gemakkelijk door vleierijen verleid worden om hun godsdienst te verzaken. Als hun goed geweten schipbreuk lijdt, zal hun geloof spoedig eveneens schipbreuk lijden.

3. Hij ontheiligde de tempel. Armen ontstaan uit hem, vers 31, niet alleen zijn eigen leger, dat hij meebracht uit Egypte, maar zeer veel verzakers van de Joodse godsdienst, die zich bij hem voegden, en zij ontheiligden het heiligdom en de sterkte, niet alleen de heilige stad, maar ook de tempel. de geschiedenis hiervan vinden wij in I Macc. 1:21 enz. Hij trad vermetel het heiligdom binnen, nam het gouden altaar en de kandelaar

weg, enz. En daarom, vers 25, was er een grote rouw in Israël, de vorsten en oudsten treurden, enz. En, 2 Macc. 5:15, Antiochus ging in het heilige van de heiligen, vergezeld van Menelaus, de verrader van de wet en van zijn eigen land. Antiochus, die besloten had, allen zijn godsdienst te doen aannemen, nam het gedurig offer weg, vers 31. Sommigen merken op, dat het woord Tummidh, dat dagelijks betekent, hier, en elders gebruikt wordt voor het dagelijks offer, alsof het met opzet was een gelegenheid te geven, het aan te vullen met offer, dat tegengegaan werd door Antiochus, of met de dienst van het evangelie, die door de Antichrist tegengegaan werd. Vervolgens stelde hij de verwoestende gruwel op het altaar, I Macc. 1:54, ook een afgodisch altaar, vers 59, en noemde de tempel tempel van Jupiter Olympius, 2 Macc. 6:2.

4. Hij vervolgde die zich rein hielden. Hoewel er velen waren, die goddeloos handelden tegen het verbond, zijn er toch ook nog, die hun God kennen, en zijn kennis bewaren, en zij zullen sterk zijn en grote daden doen, vers 32. Als anderen de eisen van de tiran inwilligen, en hun geweten onderwerpen aan zijn bedrog, houden zij dapper stand, weerstaan de verzoeking, en maken de tiran zelf beschaamd over zijn aanslag op hen. de goede oude Eleazar, een van de voornaamste schriftgeleerden, spuwde het zwijnenvlees, dat men hem in de mond duwde, manmoedig weer uit, hoewel hij wist, dat hij dood gemarteld zou worden, als hij het deed, wat ook gebeurde, 2 Macc. 6:19. *De moeder en haar zeven zonen werden ter dood gebracht, omdat zij hun godsdienst bleven aanhangen*, 2 Macc. 7. Dit alles wordt met recht grote daden genoemd: want het lijden te verkiezen boven de zonde is een grote daad. En het was door het geloof, door de kracht des geloofs, dat zij die grote daden deden, dat zij uitgerekt werden, de aangeboden verlossing niet aannemende, *zoals de apostel zegt, waarschijnlijk met het oog op deze geschiedenis, Hebrëen 11:35.*

Betreffende dit volk, dat zijn God kende, wordt ons hier gezegd,

a. Dat zij velen zullen onderwijzen, vers 33. Zij zullen er werk van maken anderen te leren, wat zij zelf geleerd hebben van het verschil tussen waarheid en leugen, tussen goed en kwaad. enz

b. Zij zullen vallen door de wreedheid van Antiochus, zullen gemarteld en ter dood gebracht worden door zijn woede. ... In de boeken van de Maccabeën lezen wij veel van Antiochus' barbaarse mishandeling van de vrome Joden, hoevelen hij er in de oorlog doodde en hoevelen hij in koelen bloede vermoordde. Vrouwen werden ter dood gebracht omdat zij haar kinderen besneden, en de kinderen werden aan haar hals opgehangen, I Macc. 1:60, 61. Maar waarom liet God dit toe? Hoe is dit te rijmen met Gods rechtvaardigheid en goedheid? Ik antwoord: zeer goed, als wij bedenken, wat Gods bedoeling hiermee was, vers 35: Van de leraars zullen er sommigen vallen, maar het zal ten voordele van de kerk zijn, en voor hun eigen geestelijk welzijn. Het zal zijn, om hen te louteren, te reinigen en wit te maken. Zij hadden deze beproevingen zelf nodig.

c. De zaak van de godsdienst, hoewel zozeer gerammeld, zal niet instorten. Als zij zullen vallen, zullen zij niet geheel ter neergeworpen worden, maar met een kleine hulp zullen zij geholpen worden, vers 34. Judas Maccabaeus en zijn broeders, en enige weinigen met hem, zullen tegen de tiran opstaan, en de verongelijkte zaak van de godsdienst handhaven, zij haalden de afgodische altaren omver, besneden de onbesneden kinderen, die zij vonden, rukten de wet uit de hand van de heidenen, en het werk was voorspoedig in hun handen, I Macc. 2:45 enz. Die de zaak van de godsdienst steunen, als zij bedreigd en getroffen wordt, zullen hulp verlangen, al worden zij niet terstond verlost en overwinnaars. En een kleine hulp moet niet versmaad worden, maar, als de tijden zeer slecht zijn, moeten wij dankbaar zijn voor enige opwekking. Eveneens wordt voorspeld, dat velen zich door vleierijen tot hen

zullen vervoegen, als zij zien, dat de Maccabeeën voorspoedig zijn, zullen sommige Joden zich bij hen voegen, die geen oprechte vrienden van de godsdienst zijn, maar alleen vriendschap voorwenden, 't zij met de bedoeling hen te verraden, of in de hoop met hen groot te worden, maar de vuurproef zal scheiding maken tussen wat kostbaar en wat waardeloos is en daardoor openbaar maken wie volmaakt en wie het niet zijn.

d. Al duurt deze ellende lang, er zal eenmaal een eind aan komen. Het zal zijn voor een bestemde tijd een beperkte tijd, vastgesteld in de Goddelijke raad. Deze tijd van de oorlog zal vervuld worden. Tot hiertoe en niet verder zal de macht van de vijand komen, hier zal Hij zich stellen tegen de hoogmoed van de golven.

5. Hij werd zeer trots, onbeschaamd, en goddeloos, en opgeblazen door overwinningen, daagde hij de Hemel uit, vertrad alles wat heilig was, vers 36 enz.

En hier begint, naar de mening van sommigen, een profetie van de antichrist, het rijk van de paus. Het is klaar, dat Paulus, in zijn profetie van de opkomst en regering van de mens van de zonde hierop doelt, 2 Thessalonicenzen 2:4, hetgeen toont, dat *Antiochus type* en voorbeeld was van die vijand, evenals Babel het was, maar dit gevoegd bij de voortgezette verhandeling van de vorige profetieën betreffende Antiochus, lijkt het mij waarschijnlijk, dat het voornamelijk doelt op hem en in hem zijn eerste vervulling vond, en op de ander alleen betrekking heeft bij wijze van analogie.

Hetzelfde lijden komt overeen met hetgeen Daniel beschrijft in hoofdstuk 11 vers 30 tot en met 35. Dit is een profetie over de gruwelen die plaatsvonden tijdens de regering van Antiochus Epifanus. Deze profetie is zo letterlijk vervuld dat Bijbelcritici schrijven dat de profetie eerst opgeschreven is nadat ze vervuld werd door de vervolging van Antiochus!

De kanttekening schrijft over **Daniël 11** vers 32 in noot 29 en 32: *Antiochus Epifanus zal de Joden plagen*. Zie 1 Makk. 1 vers 22, 23.

Daniel 11 vers 30, noot 42. *En hij zal het doen*. Te weten wat hij voorgenomen en besloten had in zijn toorn te doen; namelijk hij zal Jeruzalem overvallen, de tempel en de stad uitplunderen en de godsdienst afschaffen. Zie hierover uitvoerig Flavius Josephus in het 1e boek van de Joodse oorlogen, hoofdstuk 1.

Noot 49: Soldaten die alles verwoesten en de Joden tot afgoderij zullen dwingen. Zie hierover breder 1 Makkabeeën 1 vers 2, 3 enzovoort. En zie Joséfus. Anderen verstaan een afgodisch beeld, hetwelk Antiochus op het altaar Gods heeft laten stellen. 1 Makkabeeën 1 vers 58, 63.

Noot 58. Dat is zowel de leraars als hun leerlingen die volstandig bij de ware godsdienst blijven, zullen door Antiochus en zijn aanhangers vervolgd worden; zie 1 Makkabeeën 1 vers 40, enzovoort en hoofdstuk 2, 3, 4. Zie ook 2 Makkabeeën hoofdstuk 5, 6, 7, 8; zie ook Josephus boek 12 van Joodse Oudheden, [=Joodse historie], hoofdstuk 6 en 7.

Vergelijk Hebreëen 11 vers 35, 36, 37, 38.

Zij zullen met een kleine hulp geholpen worden. Noot 61: te weten door de Makkabeeën. Zie 1 Mak. 2 vers 39 enzovoort en zie hoofdstuk 3, 4, 5 en 2 Makk. Hoofdstuk 8. Zie ook Josephus boek 12 van de Joodse Oudheden, [of Historie], hoofdstukken 7, 8, 9, 10, 11, 12. Die kloeke helden hebben met weinig volk de kerk Gods gered uit de handen van Antiochus en andere tirannen. Tot zover de kanttekening.

De kanttekening verwijst over dus in teksten uit Daniël 11 en Hebrëen 11 vers 35 t/m 38 regelmatig naar de boeken van de Makkabeën. Wij moeten daarbij bedenken, dat deze boeken ingebonden waren in de Statenbijbel in vroeger tijd en dus gemakkelijk geraadpleegd konden worden.

Deze verwijzingen van de Statenvertalers zijn bijzonder interessant. De feiten die de Hebrëenbrief noemt en die afkomstig zijn uit de boeken van de Makkabeën maken die genoemde passages canoniek. Dat wil zeggen, ze zijn door *de Heilige Geest geïnspireerd* door de schrijver van de Hebrëenbrief.

Dat geeft een meerwaarde aan boek 1, 2 en 4 van de Makkabeën.

Kort en krachtig laat de kanttekening zich uit over de regering van de antichrist in het Boek Openbaring:

Openbaring 11:2, noot 8 "42 maanden".

"Hierdoor wordt de gehele tijd van de heerschappij van de antichrist verstaan. Doch de rekening van het begin en het einde van deze tijd wordt verscheiden genomen, gelijk op het volgende zal aangetekend worden. *Maar het allerzekerst is, dat wij de vervulling daarvan met lijdzaamheid verwachten.*"

Openbaring 11:3, noot 9 "1260 dagen".

"Daarom moet beide de zaak zelf en de tijd hier noodzakelijk profetischer wijze en figuurlijk verstaan worden, namelijk van de dagen, die gehele jaren betekenen, gelijk Ezech. 4:5, Dan. 9:24, welke jaren van enigen worden begonnen van het jaar 606, wanneer de bisschop van Rome allereerst de titel van bisschop der gehele Christelijke kerk, die Christus alleen toekomt, heeft aangenomen en de afgoderij onder de Christenen meest is begonnen door te breken, enz."

Openbaring 12:14, noot 34 "een tijd en tijden en een halve tijd".

"Sommigen nemen hier een tijd voor een jaar, de tijden voor twee jaren en een halve tijd voor een half jaar, gelijk deze wijze van spreken schijnt genomen te worden in Dan 7:25 en 12:7, en houden dat de tijd van de antichrist niet langer zal duren dan drieënehalf jaar voor de voleinding der wereld, gelijk de tirannie van Antiochus, die een voorbeeld van de antichrist was onder de Joden, ten tijde van de *Maccabeën*, niet langer heeft geduurd.

Doch dit gevoelen is in hoofdstuk 11:3 wederlegd. En wordt bovendien krachtig wederlegd, omdat indien zulks waarachtig ware, de dag des oordeels, ten tijde van de antichrist reeds bekend zou zijn, tegen de getuigenis van Christus, Mark. 13:32. Gelijk ook niet mogelijk is dat de antichrist in zo weinig tijd -uit de stam van Dan- gelijk zij voorgeven, (welke geen gebied in de wereld heeft) zou opkomen.

Jezus op het feest der tempelwijding, Chanoeka.

Het is een jaarlijks acht dagen durend Joods feest ter herinnering aan het herstel van de tempeldienst en de herinwijding van de tempel door Judas Makkabeüs in 164 v. Chr., 1 Makk. 4:56, 59, 2 Makk. 1:18. Het herinwijdingsfeest begint op de 25ste van de Hebreeuwse maand Kislew. Hebreeuws: *Chanoeka*. De Joodse geschiedschrijver Josefus spreekt van 'het feest der lichten'. Het feest wordt wel in het Nieuwe Testament genoemd. *Joh 10:22 En het was het feest van de vernieuwing des tempels te Jeruzalem; en het was winter.*

Tijdens het feest dreigde Jezus gestenigd te worden in de zuilengang van Salomo in het tempelcomplex. De Messias had in de zuilengang gesproken van Zijn Vader, met Wie Hij één was. Daarop wilden de Joden Hem stenigen "om lastering en omdat Gij die een mens zijt, Uzelf God maakt" (Joh. 10:33). Zie *Joh. 2:19. Jezus antwoordde en zei tot hen: Breekt deze tempel en in drie dagen zal Ik hetzelfde oprichten.*

Kanttekenaars van de Statenbijbel in Hebreeën 11 vers 35

Het is heel interessant dat deze verwijst naar de boeken van de Makkabeeën waar geschreven wordt over de priester Eleazar. Deze was 90 jaar toen hij dood gemarteld werd.

Noot 90 van de kanttekening op Hebreeën 11 vers 35. *De vrouwen hebben hare doden uit de opstanding wedergekregen en anderen zijn uitgerekt geworden, de aangeboden verlossing niet aannemende, omdat zij een betere opstanding verkrijgen zouden.*

Uitgerekt worden, namelijk als het vel op een trommel om daarna met stokken ter dood geslagen en gepijnigd te worden; gelijk het Griekse woord meebrengt. En hier ziet de apostel ook op het voorbeeld van Eleazar en dergelijke pijnigingen onder de tiran Antiochus, waarvan te lezen is 2 Makkabeeën 6 vers 18, enzovoort.

De aangeboden verlossing niet aannemende.

Kanttek. Noot 91: Die van de dienaars van Antiochus werd aangeboden indien hij zich maar geliet [=toeliet] tegen Gods wet te doen, gelijk zij verzochten.

Hebr. 11 vers 36: *Anderen hebben bespottingen en geselen geproefd ...*

Zie Makk. 7 vers 1. 'De 7 broers met de moeder werden met geselen en pezen geslagen.'

In Makk. 6:24 en 30 staat 'dat Eleazar gezeseld werd'. Josefus schrijft, 'dat Eleazar naakt werd uitgekleeft'. De 4^e zoon werd in een vuur gebraden.

Volgens 2 Makk. 7 vers 4 en 5 'werd de oudste eerst zijn tong afgesneden en daarna al zijn uiterste leden; die alle onbruikbare werden gemaakt.'

Onder uiterste leden kan ook de geslachtsdelen begrepen zijn. De broers werden van lid tot lid gestraft, volgens 2 Makk. 7 vers 7. Deze en dergelijke dingen waren een gruwelijke bespottingen voor eerbare personen.

Anderen werden uitgerekt ...

Dit martelwerktuig had tot doel de leden uiteen te scheuren onder ondragelijke pijnen.

In het 4^e boek der Makkabeeën, het 4^e hoofdstuk lezen we van de oudste zoon:

'De beulen dan om hem te gehoorzamen, rukten de oudste van deze broeders de kleren van het lichaam, bonden hem de handen op zijn rug en scheurde zijn lichaam open met geselslagen. *Daarna spanden ze hem op een rad en als al de delen van zijn lichaam gekneusd en verplet waren* sprak hij Antióchus aan: o wrede tiran, wat heb ik gedaan dat u beweegt om mij tot deze toestand te brengen?'

Tot zover de Kanttekenaar.

Hebreeën 11: 36 - 38. *Anderen hebben bespottingen en geselen geproefd en ook banden en gevangenissen; zijn gestenigd geworden, in stukken gezaagd, verzocht, door het zwaard ter dood gebracht, hebben gewandeld in schaapsvellen en in geitenvellen; verlaten, verdrukt, kwalijk behandeld zijnde. Welker de wereld niet waardig was, hebben in woestijnen gedoold en op bergen en in spelonken en in de holen der aarde.*

Boek 1,2 en 4 van de Makkabeeën zijn vol van de gruwelijkste vervolgingen, precies zoals in deze verzen wordt beschreven. Er staat, *dat zij der wereld niet waardig waren,*

wat inhoudt dat de wereld hen op het hoogst verachtte omdat de Joden de heidense godsdienst en het heidens leven verachten en veroordelen. De wereld kon hen niet langer verdragen. Deze boeken tonen duidelijk aan dat Gods volk, de oprechte Joden, overal in de woestijnen en de wildernissen dwaalden, nergens rust konden vinden, in de vele holen en spelonken verbleven, die er een groot aantal zijn in het land van Juda. Onder de gruwelijkste omstandigheden moesten ook de vrouwen met hun kinderen leven. De ergste lichaams pijnigingen troffen vooral de mannen, maar het lijden van de zwakste sekse was ook ondraaglijk. Heel erg werd hun lijden verzwaard door de afvallige Joden die de leer van Mozes en de profeten verlieten en overgingen naar de heidense, Griekse levenswijze.

De beschrijving van de apostel in Hebrëen 11 vers 34-38 komt zo letterlijk overeen met passages uit de inhoud van de boeken van de Makkabeeën dat we ons niet kunnen onttrekken aan de mening dat Paulus de vervolgte personen voor ogen had in de periode van 175 v.Chr. vanaf de veldheer Nicanor tot 161 v.Chr. vanaf de regering van Antiochus Epifanus.

Het zware lijden wat hier beschreven is, wordt in de oude literatuur regelmatig geciteerd.

Dr. J. Owen schrijft in zijn uitleg over de zendbrief aan de Hebrëen, 4^e deel bladzij 222-224, over Hebrëen 11 vers 34:

"Het mag ook opgemerkt worden dat de Apostel de meeste van deze voorbeelden, zo niet alle, neemt van de tijden der vervolging van de Kerk onder Antiochus koning van Syrië in de dagen der Makkabeeën.

Wij mogen aangaande deze tijd opmerken, (1) dat het was ná de tijd van het afsluiten van de Canon der Schrift, of het leggen van de laatste hand aan geschriften door Goddelijk ingeven onder het Oude Testament. Derhalve, als de Apostel deze dingen vertoont uit de zekerheid der zaak, toen vers in geheugen en misschien uit enige boeken in de tijd dezer dingen geschreven en nóg in wezen, zoals de boeken de Makkabeeën, *evenwel omdat hij die aan de Kerk overlevert komen ze voort van Goddelijke ingeving.*" Enz.

Over vers 35 schrijft Owen: *Anderen werden gepijnigd, de verlossing niet aannemende, opdat zij een betere opstanding verkrijgen mochten.*

"Er is geen twijfel of de apostel ziet hier op de geschiedenis die verhaald wordt in het 6^e en 7^e kapittel van het Tweede boek van de Makkabeeën. Want de woorden zijn een kort begrip van de zaken en woorden daar toegeschreven aan Eleazar, die geslagen werd ter dood toe, wanneer hem was voorgehouden en aangeraden om verlossing aan te nemen door de Wet te overtreden. En hetzelfde opzicht kan er wezen op de moeder en haar zeven zonen, welker geschiedenis en hun pijnigingen daar ook beschreven zijn. Dit is het hoogste daar de mensenmoordenaar van den beginne toe kon geraken en komen." Enz. ...

"De wijze waarop degenen die gepijnigd werden hun geloof bewezen, was dat zij de verlossing niet aannamen; dat is vrijheid van hun pijnen, die hen werd aangeboden als ze hun belijdenis verloochenden. Dit wordt uitdrukkelijk gezegd van Eleazar en de 7 broeders. Ja, hen werd niet alleen aangeboden vrijheid van de pijnen en dood, maar grote beloningen en bevorderingen welke zij edelmoedig weigerden." Enz. ...

"De zaak waarom deze bedoelde personen zulke pijnen verdroegen en om welke zij de verlossing niet wilden aannemen, was alleen dat ze geen zwijnenvlees wilden eten. En aan Eleazar werd aangeboden dat hij vlees zou brengen door hemzelf gereedgemaakt

tot de plaats daar hij eten moest en alleen een schijn zou maken dat hij zwijnevlees had gegeten, wat hij weigerde; 2 Makk. Hfd. 6 vers 21-23."

Vers 35. *Opdat zij een betere opstanding mochten verkrijgen.*

De 4^e zoon sprak als hij sterven zou: 'Het is beter de hoop, die van mensen is, te verwisselen, en de hoop die van God is te verwachten, *om van Hem weder opgewekt te worden, doch voor u zal geen opstanding ten leven zijn.*'

Dr. J. Owen merkt op: "Zo verzekerde een der broeders volgens 2 Makk. 7 vers 9 uitdrukkelijk: *dat hij die pijnen en de dood zelf verdroeg omdat hij geloofde dat God hem ten laatsten dage zou opwekken.* Hierop staroogden die broeders, gelijk de Syrische vertaling heeft". 2 Makk. 7 vers 9 zegt de 2e zoon: *De Koning der wereld, [of der Eeuwen] zal ons die voor Zijn wetten sterven, tot een eeuwige opstanding des levens weder opwekken.*

Tot zover dr. Owen.

In de **Bijbelverklaring van Patrick, Polus, Welsh, Whitby en Doddridge** citeren al deze verklaarders 2 Makkabeeën 6 en 7 als ze Hebréeën 11 vers 35, 36 en 37 uitleggen.

Weliswaar merkt Hallett op, dat al de uitleggers hier overeenkomen dat de apostel wijst op de historie van het martelaarschap van Eleazar en van de moeder met haar 7 zonen; maar hijzelf denkt anders.

Doddridge en Whitby schrijven: *"Sommigen hebben heirlegers der vreemden op de vlucht gebracht; ze hebben vreemde vijanden wanneer ze zich tegen hen legerden op de vlucht gedreven, gelijk de Makkabeeërs."* ...

"De vrouwen hebben haar doden uit de opstanding weder gekregen; anderen zijn uitgerekt, de aangeboden verlossing niet aannemende, opdat zij een betere opstanding verkrijgen zouden.

Anderen zijn uitgerekt. Gelijk Eleazar die doodgeslagen werd; 2 Makk. 6:28. En de 7 broeders met hun Godvruchtige moeder; welke op de wreedste wijze gepijnigd werden om hen et noodzaken om hun Godsdienst te verloochenen en afgoderij te plegen; doch die dit alles met een onoverwinnelijke moed verdroegen, 2 Makk. 7. Het oorspronkelijk woord betekent een bijzonder soort pijniging welke uitrekking komt van een trommel. Wanneer de mensen op de geweldigste wijze uitgerekt werden en dan met knotsen op hen geslagen werden. Dit moet uiterst pijnlijk zijn als al de leden zó uitgerekt worden."

In dezelfde Bijbelverklaring schrijft Sykes: "Het (Griekse) woord schijnt hier in een letterlijke betekenis genomen te worden. Er wordt duidelijk gezien op de historie van Eleazar die gezegd wordt: *vanzelf te komen; wat wij vertalen: tot de pijnigingsplaats,* 2 Makk. 6 vers 19, 23. Het is zeker dat er gezegd wordt *dat hij zou sterven door de slagen en dat hij zware pijn leed in zijn lichaam na de geseling.* Maar we moeten niet denken dat hij stierf door de geselingen of riemen of ander soort dunne werktuigen, maar door de (volgens het Griekse woord) *kneuzingen* die veroorzaakt werden door het slaan met een grote stok of *knots*. En als er gezegd wordt *dat hij vanzelf kwam,* is de bedoeling dat hij vrijwillig kwam tot dit lijden door het slaan. Eleazar zei, *dat hij komende bevrijd werd van de dood, de zware pijnen in zijn lichaam verdroeg en gegeseld zijnde; en dat hij dit naar de ziel gewillig leed om de vreze des Heeren wil,* vers 30. De grote oordeelkundige Spanheim toont dat dit woord gebruikt wordt om uit te drukken, niet alleen *om geslagen te worden, gepijnigd en ter dood gebracht te worden, maar ook onthoofd te worden met een bijl."*

"De aangeboden verlossing niet aannemende. Noch rijkdommen en andere aangeboden voordelen. De Apostel ziet hier waarschijnlijk op 2 Makk. 7 vers 11, 14, 23, 29, daar duidelijk wordt gesproken van een opstanding. Dit toont duidelijk dat de Opstanding toen met zekerheid werd geloofd door de Joden. Scott in *Christian Life vol 5 pag. 208* denkt dat de Opstanding pas geopenbaard was aan Daniël en Ezechiël om hen voor te bereiden op die wrede verzoeking, welke ze naderhand stonden te ondergaan. Doch dit mag met reden worden betwist in hoever de plaatsen tot welke wordt gewezen een zeker bewijs van een Opstanding konden geven. Het is opmerkelijk dat Joséfus, - waarschijnlijk beschaamd zijnde een hoop te belijden die de heidenen zozeer hadden bespot – deze omstandigheid verzwijgt. En alleen duister iets te kennen geeft, van de verwachting van een toekomstige staat."

Voorafgaand aan dit boek 4 Makkabeeën volgt hieronder eerst de beschrijving over de priester Eleazar en de 7 zonen van de Godzalige weduwvrouw, overgenomen uit **2 Makkabeeën hoofdstuk 6 en 7.**

... 18 Een zekere Eleazar, een van de voornaamste Schriftgeleerden, een man die verre op zijn dagen gekomen was, en zeer schoon was van aangezicht, werd genoodzaakt zijn mond open te doen, en varkensvlees te eten.

19 Deze, liever hebbende een dood met ere, dan het leven met haat, *kwam zelf tot de pijnigingsplaats,*

20 Voor zich uitpuwende, op zulk een wijze als het degenen betaamt, die zich willen blijven verdedigen tegen die dingen, welke niet geoorloofd zijn te proeven, om de liefde van het leven te behouden.

21 En degenen, die gesteld waren om deze onwettige ingewanden te eten, om de kennis, die zij met de man van oude tijden hadden gehad, hem terzijde nemende, vermaanden hem dat hij vlees zou willen brengen, dat hem geoorloofd was te gebruiken, door hemzelf tevoren toebereid, en dat hij zou willen veinzen, alsof hij at hetgeen door de koning was verordeneerd, namelijk het vlees der offeranden.

22 Opdat hij, zulks doende, van de dood zou vrijgelaten worden, en opdat hij, om de oude vriendschap met hen, genade zou mogen verkrijgen.

23 Maar hij nemende een eerlijk besluit, dat zijn jaren en voortreffelijkheid des ouderdoms betaamde, en zijn grauwe haren, die hij met ere had verkregen, en zijn eerlijke opvoeding, die hij van zijn jeugd aan had gehad, ja ook veel meer de heilige en van God ingestelde wetgeving, heeft vervolgens geantwoord, zeggende *dat zij hem haastig naar het graf wilden zenden.*

24 Want, zeide hij, het betaamt onze ouderdom niet te veinzen, opdat vele jonge lieden, menende dat Eleazar nu negentig jaren oud zijnde, overgegaan is tot het heidendom,

25 Zij ook door mijn veinzen, en door deze kleine en snel vergaande levenstijd, door mij zouden verleid worden; en ik zo een vloek en een schandvlek op mijn ouderdom zou halen.

26 Want indien ik voor het tegenwoordige zou verlost worden van de straf der mensen, zo zou ik nochtans niet ontvlieden, noch levende noch stervende, de handen van de Almachtige.

27 Waarom ik nu het leven moedig verwisselende met de dood, zo zal ik schijnen deze ouderdom waardig te zijn,

28 En zal de jongelieden een heerlijk voorbeeld nalaten, om voor de eerwaardige en heilige wetten gewillig en kloek een eerlijke dood te sterven. En als hij dit gezegd had, is hij terstond gegaan naar de pijnigingsplaats.

29 En die hem leidden, veranderden hun goedwilligheid, die zij een weinig tevoren tot hem gehad hadden, in kwaadwilligheid, om de voorzegde woorden, die zij achtten uitzinnigheid te zijn.

30 En als hij nu door de slagen sterven zou, zeide hij al zuchtende: *Aan de Heere, die een heilige wetenschap heeft, is bekend dat ik, kunnende van de dood bevrijd worden, zware pijnen in mijn lichaam verdraag, gezeseld zijnde, en dat ik naar de ziel dit gewillig lijde, om Zijner vreze wil.*

31 En op deze wijze is hij gestorven, zijn dood niet alleen de jongelieden, maar ook het merendeel van zijn volk, tot een voorbeeld van kloekmoedigheid, en tot een gedachtenis der deugd nalatende.

2. MAKKABEEËN 7.

1 Het gebeurde ook dat zeven broeders, met de moeder gegrepen zijnde, door de koning gedwongen werden varkensvlees, hetwelk ongeoorloofd is, te proeven; en werden met geselen en pezen geslagen.

2 En **een** hunner, die voor de anderen sprak, zeide aldus: Wat wilt gij ons vragen, en van ons weten? want wij zijn bereid liever te sterven, dan de wetten onzer vaderen te overtreden.

3 En de koning zeer gram wordende, gebod dat men pannen en ketels heet zou maken; en als die terstond heet gemaakt waren,

4 Zo gebod hij dat men deze, die voor de anderen gesproken had, de tong zou afsnijden, en hem het vel rondom aftrekken, en zijn uiterste leden afhouden, en dat de andere broeders en de moeder dit zouden aanzien.

5 Als hem nu alle leden onbruikbaar waren gemaakt, zo beval de koning dat men hem, die nog zijn adem haalde, aan het vuur zou brengen, en in de pan braden; en als de damp uit de pan zich zeer verspreidde, zo vermaanden zij elkander met de moeder kloekmoedig te sterven;

6 Sprekende aldus: God de Heere ziet het aan, en zal in de waarheid over ons vertroost worden; gelijk Mozes in zijn lied, hetwelk hij tegen hen in het aangezicht heeft betuigd, verklaart, zeggende: en over zijn dienstknechten zal hij vertroost worden.

7 En als de eerste op deze wijze gestorven was, zo leidden zij **de tweede** tot de bespottung; en het vel van het hoofd met het haar rondom afgetrokken hebbende, vraagden zij hem: Zult gij nog geen zwijnevlees eten, eer dat het lichaam van lid tot lid gestraft wordt?

8 Doch hij antwoordde in zijn vaderlijke taal, en zeide tot hen: Geenszins. Waarom deze ook dezelfde pijniging is aangedaan, gelijk de eerste.

9 En als hij nu in de uiterste adem was, zeide hij: Gij booswicht, gij beneemt ons wel het tegenwoordige leven, maar de koning der wereld zal ons, die voor zijn wetten sterven, tot een eeuwige opstanding des levens weder opwekken.

10 Na deze werd ook de **derde** bespot, en als zij zijn tong eisten, stak hij die terstond uit, en hij strekte zijn handen zeer vrijmoedig uit;

11 En sprak kloekmoedig: Dit alles heb ik van God uit de hemel verkregen, en dit veracht ik om Zijn wetten, *en ik hoop dat ik dit van Hem zal wederkrijgen.*

12 Zodat de koning zelf, en die bij hem waren, zich zeer verwonderden over de kloekmoedigheid van deze jongeling, dat hij deze pijnen voor niets achtte.

13 En als ook deze overleden was, hebben zij desgelijks de **vierde** gepijnigd en geslagen.

14 En als hij sterven zou, sprak hij aldus: Het is beter de hoop, die van mensen is, te verwisselen, en de hoop die van God is te verwachten, *om van Hem weder opgewekt te worden, doch voor u zal geen opstanding ten leven zijn.*

15 Daarna brachten zij de **vijfde** voor, en sloegen hem, en deze de koning aanziende, zeide tot hem:

16 Gij hebt macht onder de mensen, en hoewel gij vergankelijk zijt, zo doet gij nochtans wat gij wilt, maar denkt niet dat ons geslacht van God verlaten is.

17 Maar gij, verwacht en aanschouw Gods grote kracht, hoe hij u en uw zaad zal pijnigen.

18 Na deze brachten zij de **zesde** voor, en als hij sterven zou, zeide hij: Dwaal niet tevergeefs, want wij lijden deze dingen om ons zelfs wil, omdat wij tegen onze God gezondigd hebben; want daar zijn aan ons dingen geschied die verwondering waardig zijn.

19 En gij, meen niet dat gij onschuldig zult zijn, dewijl gij het gewaagd hebt tegen God te strijden.

20 Maar **de moeder** is bovenmate zeer te bewonderen, en aller goede gedachtenis waardig, als die kloekmoedig verdragen heeft te aanschouwen, dat haar zeven zonen op één dag zijn omgebracht, om de hoop die zij hadden op de Heere;

21 Want zij vermaande een ieder hunner in haar vaderlijke spraak, vervuld zijnde met een kloekmoedig verstand, haar vrouwelijke overlegging met een mannelijk gemoed opwekkende;

22 Zeggende tot hen: Ik weet niet hoe gij in mijn lichaam zijt voortgebracht, noch heb ik u de geest en het leven gegeven, noch heb ik de eerste beginselen, waaruit een ieder van u bestaat, bijeengeschild;

23 Daarom de Schepper der wereld, die de geboorte des mensen toebereidt, en aller geboorte uitvindt, zal u de geest *en het leven wedergeven met barmhartigheid*, gelijk gij uzelf niet acht om Zijner wetten wil.

24 Antiochus, menende, dat hij veracht werd, en het daarvoor houdende, dat deze stem hem smaadheid aandeed, als **de jongste** nog overig was, deed niet alleen met woorden een vermaning aan hem, maar hij verzekerde hem ook met ede, dat hij hem terstond rijk en gelukzalig zou maken, zo hij wilde afstaan van de vaderlijke wetten, en dat hij hem voor een vriend zou houden, en ambten toevertrouwen.

25 En daar de jongeling geenszins daarnaar luisterde, zo riep de koning en vermaande de moeder, dat zij de jongeling zou raden tot zijn behoudenis.

26 En als hij met vele woorden haar vermaand had, heeft zij aangenomen haar zoon daartoe te bewegen.

27 En de moeder naar hem toebukkende, en de wrede tiran bespottende, zeide aldus in haar vaderlijke taal: Mijn zoon, ontferm u over mij, die u negen maanden in mijn lichaam gedragen, en u drie jaren gezoogd heb, en die u opgevoed, en u tot deze ouderdom gebracht, en de moeite van uw opvoeding gedragen heb,

28 Ik bid u, mijn kind, dat gij ziende naar de hemel, en naar de aarde, en aanziende al wat daarin is, wilt erkennen dat God deze dingen uit niet gemaakt heeft, en dat het menselijk geslacht zo geworden is.

29 Vrees deze beul niet, maar wil u zo gedragen dat gij uwer broederen waardig zijt, en ontvang de dood, opdat ik in barmhartigheid *u weder mag verkrijgen* met uw broeders.

30 En als zij nog sprak, zo zeide de jongeling: Wat verwacht gij nog? Ik zal des konings gebod niet gehoorzaam zijn, maar ik zal gehoorzaam zijn het gebod der wet, die onze vaders gegeven is door Mozes.

- 31 Maar gij, koning die een vinder zijt van alle kwaad tegen de Hebreëen, zult de handen Gods niet ontvlieden.
- 32 Want wij lijden om onzer zonden wil.
- 33 Indien onze Heere, die daar leeft, om der tuchtiging en kastijding wil, een korte tijd toornig is, bij zal nochtans weer met zijn dienstknechten verzoend worden.
- 34 Maar gij goddeloze en onreinste van alle mensen, wil u niet tevergeefs verhovaardigen, trots zijnde op onzekere hoop, om uw hand op te heffen, tegen de hemelse kinderen.
- 35 Want gij zijt nog niet ontvloden het oordeel des almachtigen Gods, die op alles opzicht heeft.
- 36 Want onze broeders, een korte pijn geleden hebbende, zijn gestorven *onder het Verbond Gods van het eeuwig leven*, maar gij zult door het oordeel Gods rechtvaardige straffen van deze hovaardigheid wegdragen.
- 37 En ik, gelijk als mijn broeders, geef mijn lichaam en ziel over voor de wetten der vaderen, aanroepende God, dat Hij haast ons volk wil genadig zijn, en dat gij door pijnigingen en geselen moogt bekennen dat bij alleen God is;
- 38 En dat in mij en mijn broeders ophoude de toorn des Almachtigen, die op al ons geslacht rechtvaardig gebracht is.
- 39 En de koning zeer gram geworden zijnde, en zeer kwalijk nemende dat hij zo bespot werd, heeft deze veel kwalijker bejegend dan de anderen.
- 40 En deze is dan zo rein gestorven, *geheel op de Heere vertrouwend*.
- 41 En de moeder is ook ten laatste na de zonen gestorven.
- 42 En dit zij dan dusverre verklaard aangaande het eten van de geofferde ingewanden, en aangaande de overgrote pijnigingen.

*Uit de bovenstaande toelichting mogen we concluderen met M. Henri, Dr. J. Owen, en anderen, dat sommige passages uit de Makkabeeën historie door de Hebreënbrieff zijn geauthentiseerd met Goddelijke ingeving.
De Heere gebiede er Zijn zegen over!*

Middelburg, 30 september 2017

De marteldood van Eleazar de priester en van een weduwwrouw met haar 7 zonen ten tijde van de Makkabeeën.

Inleiding.

Een vertoog om aan te wijzen dat de Reden over de driften heerst.

Nademaal ik ondernomen heb te tonen dat de Reden met de deugd en Godsvrucht vergezeld over de driften heerst, verzoek ik de aandacht van degenen die dit lezen. Want de stof verdient het, omdat het van groot belang voor ons is te weten dat de Reden ons wapenen verschaft om de gulzigheid en onkuisheid door matigheid, de ongerechtigheid en boosheid door gerechtigheid, en de lafhartigheid en de vrees door edelmoedigheid te overwinnen.

Maar mocht iemand te zeggen, indien de Reden over de hartstochten heerst, waarom maakt ze zich ook niet meesteres van de onkunde en de vergetelheid?

Dit is een onnozele vraag. Want het verstand kan de gebreken die het in zichzelf ontmoet niet te boven komen, hoewel het door de Reden de driften die tegen de matigheid, gerechtigheid en edelmoedigheid strijden, overwint. De Reden krijgt er de heerschappij niet over door ze te vernietigen maar door zich daarmee niet gelijkvormig te stellen.

Het zou mij licht vallen door verscheiden voorbeelden te tonen, dat het waarachtig is dat zij over de hartstochten heerst. Maar niets zal zoiets duidelijker kunnen aanwijzen dan de onoverwinnelijke standvastigheid waarmee Eleazar en de 7 broeders met hun vrome moeder, door een heldhaftige deugd hun leven tot verdediging van hun geloof overgaven; en door verachting der verschrikkelijkste pijnen tot de laatste snik toe getoond hebben, dat de *Reden van deugd en Godsvrucht vergezeld* over de hartstochten heerst.

Het zal mij dan genoeg zijn dat ik deze geschiedenis verhaal omdat de moed en het geduld van deze martelaren niet alleen de toeschouwers van hun straf maar zelfs de beulen tot verwondering hebben gestrekt; en zij door hun standvastigheid over de wreedheid van een verwoede vorst zegenpralende, door hun lijden de rust van hun Vaderland verworven hebben.

Maar ik moet mijn eerste rede hervatten, om aan Gods oneindige Wijsheid de behoorlijke eer te geven. Ons staat dan te onderzoeken:

- Of de Reden meesteres der hartstochten is;
- Wat die reden is;
- Wat de hartstochten zijn;
- Welk onderscheid er is tussen deze;
- En of de reden over haar samen heerst.

De Reden is niets anders dan een rechtmatig verstand, samengaande met een wijsheid die ons in ons gedrag en bedrijf tot een leidvrouw dient. De wijsheid bestaat in een kennis van Goddelijke en menselijke zaken. Deze kennis geeft ons het verstand van onze Wet, leerde ons God te vrezen en onderwijst ons omtrent hetgeen nuttig is voor het algemene bestwil van de mensen.

De matigheid, gerechtigheid, voorzichtigheid en edelmoedigheid zijn de uitwerksels van deze wijsheid. Maar de voorzichtigheid gaat alle andere te boven en het is door haar dat de Reden over de hartstochten heerst.

Onder de hartstochten zijn er 2 die al de overigen in zich bevatten, namelijk vermaak en pijn. Hoewel zij tot het lichaam behoren echter zou dat geen gevoel daarvan hebben indien het niet was door zijn nauwe verbinding met de ziel, die eveneens haar vermaak en haar pijn heeft.

De andere hartstochten vergezellen deze twee: de begeerte gaat voor het vermaak en de blijdschap volgt erna. De vrees gaat voor de pijn en de droefheid komt achteraan. De gramschap is een drift die op vermaak en pijn beide zijn opzicht heeft, want ze sporen ons aan om hetgeen dat ons van enig vermaak berooft te vernietigen; en zij hitst ons op tegen hetgeen dat ons pijn veroorzaakt.

Wanneer de wellust tot een kwade aandrift overgaat dan veroorzaakt die aandrift verscheiden geestelijke en lichamelijke driften. De geest laat zich tot ijdelheid, gierigheid, nijd en hardnekkigheid vervoeren en het lichaam tot de overdaad van de mond.

Uit deze kwade planten komen vele afzetsels die de Reden als een verstandige hovenier verbeterd en besnoeid, zijnde de leidsvrouw van de deugden en de meesteres van de hartstochten.

Eerst beteugelt ze die welke tegen de matigheid aanlopen, daarna bestrijdt ze de kwade begeerlijkheden, zowel geestelijk als lichamenlijk. En ze overwint de een zowel als de ander. Het is door haar dat we ons onthouden van iets te eten dat de Wet verbiedt en dat wij ons matigen in die dingen waarvan ze ons het gebruik toelaat, hoezeer het lichaam daartegen ook strijd. Want het is zeker dat haar ongeregelde bewegingen door de matigheid, die door de Reden ons behaaglijk wordt gemaakt, beteugeld worden.

Is het niet bewonderenswaardig dat deze Reden ook de macht heeft om de heftigste driften van het gemoed te boven te komen en de gloed door de liefde tot een schoonheid bevangen, te blussen? En nochtans kan men aan haar heerschappij niet twijfelen anders zou men Jozefs kuisheid niet zo prijzen, indien ze hem in de vurigste hitte van zijn jeugd de bekoorlijkheden van de wellust niet had doen overwinnen.

Doch de Reden overwint niet alleen de aangename driften maar ze zegepraalt ook over alle anderen. Hierom zegt de Wet: *gij zult niet begeren uws naasten vrouw, noch iets dat uws naasten's is*. Want omdat de Wet ons verbiedt te begeren, blijkt het dan niet dat ze machtig is om onze begeerlijkheden en driften die tegen de gerechtigheid strijden, te overwinnen? Anders, indien de Reden over de hartstochten niet zou heersen, hoe zouden zulke die tot gulzigheid genegen zijn, zich omtrent die ondeugd kunnen verbeteren? Hoe zouden zodanige die van nature gierig zijn kunnen besluiten om zonder woeker uit te lenen? Maar wanneer ze nadenken dat de Wet de woeker en alle andere ongeoorloofde winsten verbiedt, dan beteugelen ze door de Reden die gewezen zucht.

Zo mag men ook oordelen dat de Reden in andere zaken, welke de Wet beveelt over de driften heerst. Hoedanige eerbied wij ook onze ouderen toedragen, echter worden we door onze plicht om te gehoorzamen weerhouden dat wij iets wat hun zouden doen als het tegen de deugd strijd. Hoezeer wij onze vrouwen ook beminnen, wij laten niet na haar over haar fouten te berispten. Hoe lief wij onze kinderen ook hebben, wij worden daardoor niet verhinderd en over hun misdaden te straffen. Hoe groot onze genegenheid ook jegens onze vrienden is, wij zullen daar niet laten hen te bestraffen als ze kwaad doen. En wat nog veel zwaarder is, wij wreken ons niet op onze vijanden en wij houwen hun vruchtbomen niet af. En indien wij iets vinden dat ze verloren hebben, geven we het hen terug. En wij weigeren hen onze bijstand niet in de nood als bijvoorbeeld enige beesten die hen toebehoren weer op te helpen als ze ergens in gevallen zijn.

De Reden overwint zelfs nog geweldiger driften, zoals staatsrecht, verwaandheid, afgunst en haat. Vandaar was het dat onze vader Jakob die in goeddadigheid en wijsheid zo uitmuntte zijn zonen Simeon en Levi scherp bestrafte over de moord die ze onder de volken in hun midden hadden aangericht. Hij zei: *vervloekt zij uw toorn en verbolgenheid waardoor gij u hebt laten vervoeren*. Want hoe zou hij zo kunnen spreken indien de reden in zijn gemoed te overhand niet had op het verdriet hem door de schande die zijn dochter was aangedaan?

Toen God in het scheppen van de mens hem een vrije wil gaf en hem met verscheiden hartstochten omringde, indien de Reden meesteres van de hartstochten is waarom is ze het ook niet van de onkunde en vergeetachtigheid?

Immers is dit een spoorloze vraag omdat het duidelijk blijkt dat het verstand waardoor onze reden gevormd wordt geen overwinnaar kan zijn gelijk ik gezegd heb van zichzelf maar alleen van de driften. Wij kunnen kwade neigingen hebben maar de Reden geeft ons kracht om die te boven te komen. Het kan niet anders wezen of wij moeten begeerten hebben, maar de Reden kan ons beletten die op te volgen. Het kan ook wel de zijnen dat wij door gramschap bewogen worden maar de Reden kan ons weerhouden dat wij er ons niet door laten vervoeren. Wij kunnen ons van onze hartstochten niet ontdoen. Maar de Reden kan ze weerstaan.

David geeft ons daarvan een voortreffelijk voorbeeld. Nadat hij zijn vijanden de ganse dag nagejaagd en een grote menigte gedood had, kwam hij 's avonds vermoeid en met een geweldige dorst bevangen weer in zijn tent. Al de zijnen haastten zich aan het eten. Maar hoe dorstig hij ook was echter wilde hij niet drinken, hoewel het aan geen bronnen ontbrak; omdat hij besloten had zijn dorst niet te lessen dan met water uit een zekere put, waarvan de vijanden nog meester waren. Drie van de dapperste mannen die hem altoos vergezeld hadden, ziende zijn ongemak en zijn lust, namen hun geweer en een vat en gingen dwars door de verschansingen en het leger der vijanden heen zonder dat de wacht het gewaar werd. Ze kwamen bij de put waar ze water schepten en het tot de koning brachten. Hoewel deze vorst van dorst bijna versmachtte, echter oordeelde hij dat hij zonder ongodvruchtigheid zodanig water niet kon drinken, omdat hij het aanmerkte als van bloed. Omdat dezen die het hem aanboden hun leven daarvoor in gevaar hadden gesteld. Hij weerstond dan zijn begeerte door de Reden en goot het water uit en offerde het Gode op.

Dus ziet men dat er geen driften zijn die de Reden niet kan beteugelen, geen drank die ze niet kan blussen, geen pijn die ze niet machtig is te overwinnen en eindelijk geen strijd van hartstochten welke ze niet weet te boven te komen.

1e hoofdstuk.

Simon, hoewel een Jood was de oorzaak dat Seleukus Nicanor, koning van Azië, Apolonius landvoogd van Syrië en Fenicië erheen zond om de schatten uit de tempel van Jeruzalem te halen. Enige engelen verschijnen Apolonius waardoor hij halfdood neervalt maar wordt op het gebed der priesters hersteld. Antióchus volgt zijn vader Seleukus in het rijk op en stelt Jason een goddeloos mens, tot hogepriester aan en gebruikt hem om de Joden tot het verlaten van hun godsdienst te dwingen.

Ik zal nu bewijzende gaan bijbrengen om te tonen welke macht de Reden over de zinnen heeft.

Onze voorouders genoten een geruste vrede en hun wijze van bestuur en Godsvrucht brachten hem in zulk een achting bij Seleukus Nicanor, koning van Azië, dat hij hen

toestond net zoveel geld als ze zelf wilden te verzamelen om dit voor de dienst Gods te gebruiken. Om daar enige kwaadaardige mensen die in beroeringen hun vermaak vonden, veroorzaakten hen veel onheil.

Zeker Simon een verrader van zijn vaderland, nadat hij Ozias de hogepriester veel leed had aangedaan, hoewel tevergeefs omdat deze een vroom man was op diens gedrag niets te zeggen viel, ging naar Apolonius, landvoogd van Syrië en Fenicië en zij tot hem: dat hij uit een ever voor 's Konings dienst zich verplicht achtte om hem bekend te maken dat er in de schatkist van de tempel te Jeruzalem een grote menigte geld bevond. Hetwelk de koning met recht naar zich toe mocht nemen.

Apolonius deze Simon daarover geprezen hebbend, gaf er aan Seleukus bericht van en ontving opdracht van hem om met Simon heen te gaan en die schatten daaruit weg te nemen. Hij ging tegelijk met een grote machten laat Jeruzalem. En de Joden om hem van zijn onbillijkheid en voornemen af te wenden hielden hem voor dat men zonder goddeloosheid te begaan, de tempel niet kon beroven van hetgeen Gode was toegewijd. Maar Apolonius is zonder naar hun redenen te luisteren trad met dreigementen en met zijn krijgsvolk vergezeld in de tempel om die te plunderen. De priesters met hun vrouwen en kinderen namen toen hun toevlucht tot God om met vurige gebeden van Hem te verzoeken dat Hij die heilige plaats waarin Hij aanbeden werd, tegen deze ontheiligers die Zijn macht durfden verachten, beschermen wilde.

Terstond zag Apolonius Engelen in de gedaante van ruiters uit den hemel neerdalen met zulke blinkende wapenen dat hij van schrik halfdood neerviel. Hij bad daarna de priesters met tranen dat ze God voor hem wilden bidden teneinde deze vreselijke uitvoerders van Zijn wil van hem weggeweken. Onias door zijn smekingen bewogen en beducht dat indien hij stierf Seleukus denken mocht dat er de Joden de oorzaak van waren, bad voor hem. God verhoorde zijn bede en Apolonius deed aan de koning zijn meester, een verslag van hetgeen hem overkomen was.

Seleukus gestorven zijnde werd van zijn zoon Antiochus in 't rijk opgevolgd. Deze was een trots en wreed vorst, die Onias het hogepriesterlijk ambt ontnamen en het aan zijn broeder Jason gaf mits dat die jaarlijks 3660 talenten aan hem betalen zou.

Maar Jason een goddeloos mens was niet zodra tot deze waardigheid verheven of hij wendde het volk van de dienst van God af en bewoog het door zijn voorbeeld om allerlei gruwelen en misdaden te begaan. Het was hem niet genoeg dat hij te Jeruzalem plaatsen voor onheilige oefeningen aanlegde, maar hij stootte de gehele orde van de tempel omver.

Doch God, zulke goddeloosheden niet ongestraft laten, bediende zich van Antiochus zelf om deze booswicht de uitwerkingen van Zijn gramschap te doen voelen. Deze vorst verstaan hebbend dat, toen hij Ptolomeús koning van Egypte beoorloogde, die van Jeruzalem op het gerucht van zijn dood zich verblijd getoond had, kwam met zijn heerleger aantrekken, plunderde de stat en beval dat allen die in hun vaderlijke godsdienst bleven volharden met de dood zouden gestraft worden. Zijn woede ging nog verder. Want ziende dat zijn bevelen noch dreigementen de Joden tot het verlaten van hun Wetten niet konden bewegen, ja dat er ook vrouwen waren die nadat zij hun kinderen hadden doen besnijden zich met hen van bovenaf neer wierpen, willende liever het leven dan de ziel verliezen, besloot hij hen door zware pijnigingen tot het verloochenen van hun Godsdienst te dwingen.

2. Hoofdstuk

De marteldood van de priester Eleazar.

Om dit tirannisch besluit uit te voeren begaf deze wrede vorst zich op een hoogte, vergezeld van zijn voornaamste hovelingen en al zijn krijgsvolk. Hij deed de Joden samenkomen en beval hem het vlees van de zwijnen welke hij aan zijn afgoden geofferd had te eten op straffe van het martelrad te sterven indien ze weigerden om hem te gehoorzamen.

Eleazar was een van deze die voor hem gebracht waren, zijnde van priesterlijk geslacht goed onderwezen in onze Wetten en plechtigheden, eerwaardige door zijn ouderdom en bij iedereen bekend door zijn uitmuntende deugd.

Antiochus hem ziende zeide tot hem:

Wacht niet totdat de pijnigingen u dwingen te doen hetgeen ik u beveel, maar behoud uw leven door mij te gehoorzamen. Het medelijden dat ik met uw ouderdom heb, ziende dat gij nog niet van de dwaling van uw valse godsdienst afgekomen bent, doet mij u deze raad geven. Want is het niet buitensporig van een spijs die goed is een afgrijzen te hebben, niet alleen door bijgeloof de gunst die de natuur u bewijst te versmaden maar mij ook te verachten en zo moedwillig in de straf te lopen? Laat u niet langer door zo'n ijdele wijsheid bedriegen. Gehoorzaam mijn bevel en geef mijn gelegenheid om u mijn goedheid te betonen. Indien gij daardoor tegen uw Wet zou overtreden zal dat u vergeven worden, indien ze zo billik is als gij geloofd; omdat het niet vrijwillig is, maar door geweld dat u zo doet.

Antiochus dit gesproken hebbende en aan Eleazar verlot om te antwoorden gegeven hebbend, ving also aan:

Nademaal ik o koning van de waarheid van mijn godsdienst verzekerd ben, zijn geen geweld of pijnigingen machtig mij die te doen overtreden. Gij acht dat ze vol dwalingen is; ik daarentegen geloof vast dat ze heilig en Goddelijk is. Hoe zou ik haar dan kunnen verlaten? Gij moet u niet inbeelden dat het een geringe zonde is spijs te eten die bij ons voor onrein wordt gehouden. Men moet geen onderscheid maken tussen grote en kleine zaken wanneer ze beide verboden zijn. Omdat de Wet zowel veracht wordt in het niet onderhouden van de enige, alsook van de andere. Gij merkt die wijsheid die wij zo hoog achten, als een dwaasheid aan. Nochtans is zij het die ons aanleiding geeft om de matigheid te omhelzen, de gerechtigheid te beminnen, de wellust te versmaden en door een edelmoedig voornemen om God te behagen onze driften zo te overwinnen dat wij met vreugde alle pijnen doorstaan om Hem die getrouwheid te betonen welken wij Hem als de Enige, eeuwige en almachtige God verschuldigd zijn. Hoe kunnen wij dan zulke spijs eten waarvan wij geloven dat ze onrein zijn omdat Hij die verboden heeft? En omdat ook Zijn wil onze opperste Wet is, wij de neigingen van de natuur, als ze tegen Het strijden, niet behoren na te volgen? Hij laat ons toe te eten hetgeen Hij weet dat geschikt voor ons is. En Hij verbiedt ons hetgeen Hij schadelijk voor ons kent. Men kan zonder een onbillijk geweld ons niet dwingen Hem ongehoorzaam te zijn.

Laak dan o koning mijn gedrag zoveel als u weet, ik zal daarom niet laten de Wetten die God aan onze voorouders heeft gegeven waar te nemen en mijn eed onverbrekkelijk te houden. Al was 't dat ge mij de ogen uitrukte of mijn ingewand uitscheurde echter zal mijn bejaardheid mij niet hinderlijk zijn in de plicht die ik Gode schuldig ben. Maar ik zal er mij zowel van kwijten als iemand die nog jong en sterk is, zou kunnen doen. Vervaardig dan vrij uw raderen en steek uw vuren aan en u zult zien of mijn

hoge ouderdom mij iets kan doen begaan tegen hetgeen onze vaders altijd zo heiliglijk hebben onderhouden. Nooit zal ik die heilige Wetten in welke ik onderwezen ben ongehoorzaam zijn. Nooit zal ik die onthouding welke mijn gemoed rein en mijn lichaam kruis maakt, verlaten. Nooit zal ik mij schamen dit besluit waardoor mijn hart versterkt wordt, genomen te hebben. Nooit zal ik laten het eerwaardige priesterdom dat de kennis en het verstand der Wet geeft, te eren. Zo zal ik bij onze vaders in de hemel komen omdat ik de pijn waardoor men mij poogt te verschrikken tot de dood toe verachten zal.

Nadat Eleazar aldus geantwoord had, werd hij door de krijgslieden van Antiochus ontkleed, vastgebonden en met gesels geslagen. Een heraut riep hem ondertussen toe dat hij het bevel van de koning moest gehoorzamen. Maar hoewel het bloed overal langs zijn lichaam droop en dat zijn beenderen zich bloot vertoonden, echter bleef zijn standvastigheid onwankelbaar en hij hield zich zo stil alsof hij in een diepe slaap lag. Hij sloeg alleen zijn ogen naar de hemel op. En zijn lichaam niet langer het geweld der pijnen kunnen we uitstaan, viel hij op de grond neer zonder dat zijn gemoed bezweek. Een van de wrede soldaten trapte hem op zijn buik om hem te doen opstaan. Maar deze vrome grijsaard verachte al het lijden dat men hem aandeed. Hij bleef door zijn standvastigheid overwinnaar van de wreedheid van deze boze mensen. En dwong hen zich over zijn onbezweken moed te verwonderen.

Zijn hoge ouderdom verwekte medelijden in degenen die bij de koning stonden. Sommigen riepen: welke onbedachtzaamheid vervoert u om zoveel pijn te lijden die u wel zou kunnen ontgaan? Je behoeft om u daarvan te bevrijden niet anders te doen dan van het vlees te proeven dat men u aanbiedt.

Deze dienstknecht van God die onder al deze terreinen stilgezwegen had begon toen te spreken: Ik zou onwaardig zijn van Abrahams afkomst te wezen, indien ik die kwade raad welke gij mij geeft zou opvolgen. Want, zou het geen dwaasheid zijn tot zolang toe in de liefde der waarheid geleefd en al mijn roem in het onderhouden van onze wetten gesteld te hebben, om nu in mijn ouderdom daarvan af te wijken door het eten van een spijs die ik zonder een gruwel te begaan niet proeven kan? God verhoede dat ik de verlenging van die korte tijd die mij nog overschiet te leven, met het bedrijven van zo grote misdaad zou kopen en door zo'n lafhartigheid mij ten spot van al de wereld stellen zal.

Wanneer men, na alles gedaan te hebben wat men kon om deze oude man te doen wankelen, gewaar werd dat zijn standvastigheid onwrikbaar was, wierp men hem in het vuur. Men neep hem met tangen en men stak hem iets dat een onverdraaglijke stank houdt, in zijn neusgaten. Toen het vuur hem tot op het been toe verteerd had en hij op punt stond de geest te geven, sprak hij dit gebed uit tot God: *Heere, op Wie ik al de hoop van mijn heil stel en Die aanschouwt wat ik lijd, Gij weet dat ik deze pijnen nergens andersom uitsta opdat ik niet tegen Uw Wet zondige. Ontferm U over Uw volk. Laat het U genoeg zijn dat Gij Uw gerechtigheid op mij oefent. Reinig het volk door mijn bloed en behoudt alle anderen in het leven door het mijne weg te nemen.*

Na het uitboezemen van deze woorden gaf deze vrome man de geest. Hij toonde zo, dat het waar is hetgeen wij gezegd hebben, dat de Reden over de hartstochten heerst. Want indien ze daardoor overwonnen zou zijn, hoe zou deze moedige grijsaard zoveel pijn hebben kunnen uitstaan? Men moet dan bekennen dat het de Reden is, die ons bekwaam maakt om de pijn te verachten en over de wellust te zegepralen.

In het midden van de storm die door de dreigementen van deze tiran en de wreedheid van zoveel pijnigingen in de zinnen van deze uitmuntende martelaar verwekt werd heeft zijn Reden als een braaf stuurman het roer steeds zo vast dat de woedende zeeën en golven haar niet uit haar streek (kompas) konden drijven. Zodat ze het schip behouden in de haven der heerlijke Onsterfelijkheid bestuurde.

Deze onbezweken kracht der Reden kan ook vergeleken worden bij een vesting die door haar weerstand overwinnaar blijft van al de aanvallen en stormtuigen welke een groot koning tevergeefs gebruikt om er zich meester van te maken.

O gelukkige grijsaard, die waarlijk de eer van het priesterdom waardig is! Uw lippen hebt gij niet bezoedeld door deze verfoeilijke spijs die men zonder ongodvruchtigheid niet kan eten. O ware onderhouden van de Wet! O gemoed vervuld met deze hemelse wijsheid die niet verkregen wordt dan door een gedurige overdenking van Gods Woord. Zo is het, dat die tot de werken ten dienste van het altaar geroepen zijn, een getuigenis van hun geloof door het vergieten van hun bloed behoren te geven. En zo is het, dat zij tot de dood toe voorstander daarvan behoren te strijden!

Gij leert ons door uw standvastigheid alles te leiden om diezelfde glorie te verdienen. Niets is machtig om uw heiligheid te doen wankelen. Gij bekrachtigd door uw daden de waarheid van de woorden welke de Goddelijke wijsheid u heeft ingeblazen. Doorluchtige grijsaard, gij zijt boven de vreselijkste pijnen gestegen; en het vuur hoe machtig het ook is, heeft voor u moeten zwichten.

Evenals Aäron lopend met het wierookvat in de hand, de engel stuitte die gereed stond om al het volk te verdelgen, zo heeft ook deze nazaat van die hogepriester hoewel in het midden der vlammen zijn gevoelens niet veranderd. Zijn ouderdom heeft zijn wakkerheid niet verminderd. Toen al zijn vlees verteerd was en al zijn zenuwen bloot lagen hief hij zich op door zijn gedachten aan zijn hemels Vaderland.

En o doorluchtige ouderdom! O eerwaarde grijze haren! O leven geheel doorgebracht in een getrouwe onderhouding van de Wet des Heeren, wat zijt ge gelukkig dat u tot de laatste snik toe al de aardse rampen zo edelmoedig heeft veracht en door uw dood de zuiverheid van uw geloof betoond hebt!

3. Hoofdstuk.

De moeder met haar 7 zonen wordt voor Antióchus gebracht. Hij wordt bewogen door het zien van deze 7 broers, allen zo wél gemaakt van lijf en leden. Hij doet al wat hij kan om hen tot het eten van varkensvlees te overreden. Tot welk doel hij al het pijnigingswerktuig laat aanbrengen om hen beangst te maken. Hun bijzondere moedigheid.

Maar om nog beter te tonen dat het waar is dat een redenering vol van Godsvrucht over de hartstochten heerst, zal ik hier het voorbeeld van enige jongelingen vertellen die door de Reden overwinnaars werden van de grootste pijnen welke de aller-wreedste woede kan uitvinden.

Antióchus vervoert van toorn op het zien dat een oud man over zijn wreedheid zegevierde beval dat men hem enkele andere Joden zou brengen met voornemen om hen in vrijheid te stellen indien ze zwijnenvlees aten en hen te doen sterven indien ze het weigerden.

Men bracht dan voor hem een vrouw, eerwaardig door haar geslacht en door haar ouderdom, met haar 7 zonen; allen zó schoon en fraai van lichaam dat hij erover versteld stond. Hij beval hen te naderen en sprak tot hen:

Ik zie niet alleen met vermaak maar ik verwonder mij daarover dat gij zo groot getal van broeders zijt en allen zo wel gemaakt. Daarom raad ik ulieden, ja ik bid u, dat ge

de dwaasheid dergenen niet navolgt die door onvoorzichtigheid in hun verderf lopen. Treedt tot mijn gevoelens over en maakt u mijn genegenheid waardig. Ik ben niet minder geneigd om goed te doen aan die welke mij gehoorzamen dan streng te straffen zodanige die mij durven tegenspreken. Verlaat u op mijn woord en ge zult er de uitwerking van zien. Verloochend het bijgeloof van uw vaderen; eet zulke spijs als de Grieken eten en behoudt zo uw leven en jeugd door wijs overleg. Aan de andere kant, indien gij deze Wet welker vijand ik mij verklaard hebt, niet verlaat, dan zal ik u allen doen sterven hoewel uw jonge jaren en uw schoonheid mij tot medelijden bewegen. Maar bedenk er goed op: gij moet óf mij gehoorzamen óf door pijnigingen het leven verliezen.

Nadat hij zo gesproken had, beval hij al het pijnigingswerktuig te halen om daardoor deze 7 broeders met schrik te bevangen en hen zo tot zijn wil te bewegen. Daarop werden er raderen, ketels, roosters, ijzeren krabbers, tangen, blaasbalgen en alle andere werktuigen van wreedheid daar men voor ijzen moet, tevoorschijn gebracht.

Nu liet de vorst zich alzo horen: siddert en beeft vrij jongelingen. Indien gij bang zijt iets te doen wat tegen uw godsdienst strijd, wie zal u kunnen beschuldigen als gij ertoe *gedwongen* wordt?

Maar deze getrouwe dienaars van God, in plaats van door deze woorden zich te laten bepraten en door de schrik van pijnigingen flauwmoedig te worden, bleven niet alleen buiten vrees maar werden te meer in hun voornemen van niet te buigen, versterkt. Zo zegepraalden ze over de wreedheid van deze vorst.

Indien er nu iemand was geweest die het aan moed ontbrak zou hij tot de anderen niet gesproken hebben: Ach hoe ellendig zijn wij; hebben we dan ons verstand verloren? De koning bidt ons en belooft ons vergeldingen indien we doen hetgeen hij beveelt. Maar in plaats van hem te gehoorzamen maken wij ons door halsstarrigheid en door ijdele gedachten van edelmoedig te zijn, tot een tegenstand die ons het leven zou kosten als een straf van onze euvelmoed. Is het mogelijk mijn broeders, dat zulke pijnigingen ons niet zouden verschrikken en van die dwaasheid genezen? Behoren wij geen medelijden met onszelf te hebben daar wij in onze jonkheid en de zoetheid van het leven eerst beginnen te smaken? En behoort de ouderdom van onze moeder geen medelijden in ons te verwekken? God is te goed, dan dat Hij ons zal overgeven aan hetgeen de vrees voor de dreigementen van de koning ons doet begaan. Laat ons dan geen doodslagers van onszelf wezen. Laat ons door een dwaze roem zucht niet trachten over de vrees van zulke verschrikkelijke pijnigingen uitkomen. Laat ons voor zo'n onvermijdelijke nood wijken. En daar de Wet niet toelaat dat wij onszelf doden om ons van de grootste pijnen te bevrijden, wat schijnbare reden is er dan dat wij onszelf daaraan zouden blootstellen wanneer niets er ons toe verplicht; en dat de koning ons vermaant ons leven te behouden?

Hoewel deze jongelingen zagen dat men gereed stond hem te pijnigen echter heerste de Reden zodanig over hun zinnen en boezemde hen zulk een verachting der pijnen in, dat, in plaats van iets dergelijks te denken of te zeggen wanneer Antióchus hen vermaand had van die spijsen te eten, welke zij niet proeven konden zonder hun zielen te verontreinigen, zij gezamenlijk met één stem, gelijk ze ook met één geest bezielde waren, tot hem zeiden: Tevergeefs tracht u ons te overreden u te gehoorzamen. Wij hebben een vaste besluit genomen eerder te sterven dan de Wetten door Mozes aan onze vaderen gegeven, te overtreden. We zouden ons schamen van hen afkomstig te zijn, indien zij ze ook niet onderhouden hadden. Hou dan op van ons aan te raden dat we zo'n grote misdaad begaan zullen. Hou ook van ons op onder een schijn van

goedheid bewijzen van uw haat te geven. De dood zal voor ons veel zoeter zijn dan zo'n wreed medelijden dat ons leven wil behouden ten koste van onze zaligheid. Meent u ons door uw dreigementen te verbazen alsof er nog zwaarder pijnen konden wezen dan die welke uw wreedheid aan Eleazar heeft doen lijden? En alsof wij niet reeds daartoe bereid waren? Indien er dan geen pijnen zijn welke de Godsvrucht van die grijsaard hem niet standvastig heeft doen uitstaan, zo zal onze jonkheid ons nog bekwaamer maken om die te verachten en te leiden. Opdat wij hem nastrevende ook een onverwelkelijke kroon gelijk hij mogen behalen. Beproof eens of u onze zielen ook kunt doden omdat ze Gode getrouw willen blijven. Verbeeld u niet dat u door hetgeen onze lichamen moeten lijden onze moed zou doen verflauwen. Want ons geduld gevoegd bij het lijden zal ons overwinnaars maken in die strijd. Maar Gods gerechtigheid zal u met eeuwige pijnen straffen omdat gij uw handen zo onrechtvaardig met ons bloed bezoedeld hebt.

4. Hoofdstuk.

De marteldood van de eerste van de 7 broeders.

Een zo'n dapper en grootmoedig antwoord maakten deze barbarische vorst geheel woedend omdat hij deze 7 broeders aanmerkte, niet alleen als ongehoorzamen maar als ondankbaren die de gunsten welke hij hen wilde bewijzen, verachten.

De beulen dan om hem te gehoorzamen, rukten de oudste van deze broeders de kleren van het lichaam, bonden hem de handen op zijn rug en scheurde zijn lichaam open met geselslagen. Daarna spanden ze hem op een rad en als al de delen van zijn lichaam gekneusd en verplet waren sprak hij Antióchus aan: o wrede tiran, wat heb ik gedaan dat u beweegt om mij tot deze toestand te brengen? Ben ik een doodslager? Of heb ik enige andere misdaad tegen Gods Wet begaan? Of is het niet integendeel, omdat ik poog die te onderhouden, waarom gij mij zo mishandelt?

En wanneer de trawanten van de vorst daarop tot hem zeiden: beloof dan van dit vlees te eten en bevrijdt uzelf van al deze pijnen; antwoordde hij: o dienaars van boosheid; hoe vreselijk dit rat ook is, het is echter niet machtig genoeg mij van de voornemens te doen veranderen. Hak al mijn leden aan stukken, verteer al mijn vlees door het vuur, verbrijzel al mijn beenderen; en ik zal u doen zien dat er geen pijnen zijn waarover de kinderen der rechtschapen Joden door hun standvastigheid en geloof niet zegepralen.

Terwijl hij dit zei staken de beulen een vuur aan onder het rad wat gekleurd was van het bloed dat uit zijn ingewand droop. Men zag zijn vlees met brokken aan de punten hangen en zijn beenderen werden geheel gebroken en verbrijzeld.

Maar in het midden van al die verschrikkelijke pijnigingen hoorde men deze edelmoedige Israëliet en waardige navolger van Abraham niet eens één zucht slaken. En even alsof het vuur niet op zijn lichaam had gewerkt dan om het onverderfelijk en onvatbaar voor pijn te maken.

Zo bleef zijn ziel steeds in zulke verheven toestand boven al zijn lijden dat hij tot zijn broeders zei: nu is de tijd dat wij niet meer aan de tegenwoordige wereld behoren te denken. De ure is nu gekomen dat men die grootmoedigheid betonen moet welke de ziel overwinnaar maakt van al de natuurlijke gevoelens. Wij moeten door onze moed laten blijken dat wij bekwaam zijn tot deze strijd die ons verplicht ons leven met blijdschap tot de verheerlijking van God af te leggen. Hij is ten enen male goed en almachtig. Ons volk is al haar geluk aan Hem verschuldigd. Deze tiran heeft niet dan zware straffen van Zijn gerechtigheid te verwachten.

Dit gezegd hebbend gaf hij den geest en zijn onoverwinnelijke moed vervulde met verbaasdheid allen die van zijn marteldood getuigen waren.

5. Hoofdstuk.

De marteldood van de tweede van de 7 broeders.

Nu haalden de trawanten van Antióchus de tweede van deze 7 broeders. Nadat men hem de handen in ijzeren wanten met scherpe naalden had gestoken en hem aan een zekere wip vastgemaakt, vroeg men hem of hij om de pijnigingen die voor hem bereid waren te ontgaan, de bevelen van de koning wilde gehoorzamen?

Maar de beulen ziende dat hij standvastig in het weigeren bleef trokken hem de huid van het hoofd en scheurde zijn vlees tot onder aan de buik met ijzeren krauwels open. Maar hij, in plaats van kermen, leed deze pijnen met zo'n geduld dat hij tot Antióchus zei: kan er wel een soort dood wezen die niet zoet is als men die lijdt om de godsdienst van zijn voorouders niet te verloochenen? En zijt gij niet meer gepijnigd dan ik door toe te zien dat mijn eerbiedigheid en liefde jegens Gods Wet mij kracht geeft om door mijn standvastigheid over uw verschrikkelijke wreedheid te triomferen? Het vermaak van mijn plicht te voldoen verzacht al mijn pijnen.

Maar de verschrikkelijkste straffen waarmee God uw goddeloosheid dreigt, zullen uw ziel pijnigen. En niets zal u voor Zijn gramschap kunnen bevrijden.

6. Hoofdstuk.

De marteldood van de derde van deze 7 broeders.

Nadat deze martelaar zijn leven geëindigd had bracht men de derde van de 7 broeders tevoorschijn.

Men vermaande hem dat hij zich van de dood verlossen zou door de bevelen van de koning te gehoorzamen. Maar hij antwoordde daarop: weet u niet dat dezen die reeds gestorven zijn en ik van één zelf de vader en moeder zijn voortgekomen? En dat wij allen dezelfde onderwijzingen hebben ontvangen? Meent u dat ik van één en hetzelfde bloed zijnde, ook dezelfde moed niet heb?

Deze vrijmoedige woorden waren onverdraaglijk voor Antióchus en maakte hem zo verwoed dat hij hem met zijn handen en voeten deed vastbinden aan zeker pijnigings werktuig dat als een hoepel was gemaakt. Hierdoor werden al zijn leden verbrijzeld of verminkt.

Maar niets was machtig hem te doen wankelen. Daarop scheurde men hem zijn huid af en legde hem op het rad. Als deze martelaar zijn lichaam zo deerlijk opengereten zag en dat hij, omdat zijn bloed van alle kanten uit hem vloeide, op het punt was de geest te geven, zei hij tot deze wrede vorst: Onmeedogende tiran. Het is om het onderhouden van Gods Wet en om aan Zijn oppermacht de verschuldigde eer te geven dat ik al deze pijnen verdraag. Doch ze zijn maar voorbijgaande. Maar deze die u tot straf van uw goddeloosheden en moorden lijden moet, zullen eeuwigdurende wezen.

7 hoofdstuk.

De marteldood van de vierde van de 7 broeders.

De woorden van deze martelaar door zijn dood gevolgd, haalde men de vierde van de 7 broeders voor de dag.

Wanneer men hem vermaande dat hij toch die dwaasheid welke zijn broeders met het leven hadden moeten ontgelden niet navolgen wilde, antwoordde hij: Hoe heet het vuur dat gij aansteekt om mij te verbranden ook mag zijn, het zal mij echter niet beangst maken. Ik weet dat de gelukzaligheid welke mijn broers tegenwoordig genieten, niet minder groot is dan de rampzalige staat van deze wrede vorst eens zijn

zal. Ik verlang nergens meer naar dan te sterven gelijk zij, om met hen een leven dat nooit eindigend zal te genieten. Bedenken dan vrij, zei hij, - en kerende zich tot Antiochus, - nieuwe pijnigingen om te zien of ik niet een rechte broeder ben van deze welke gij zo gruwelijk hebt mishandeld.

De koning nu ten uiterste verwoed dat hij hem zo hoorde spreken beval dat men hem de tong zou uitsnijden.

Hierop zei hij: al is het dat u mij van het werktuig der spraak beroofd, God zal daarom niet laten mijn stem doen verstaan. U mag mijn tong vrij afsnijden maar op mijn gemoed het gij geen macht. Ik zal met vermaak al de andere delen van mijn lichaam ook zien afhouwen. Om door die offerande aan Gode te betuigen hoedanig mijn liefde is voor Hem.

Maar Hij zal u haast straffen over het afsnijden van mijn tong die ik niet anders wilde gebruiken dan om Zijn lof te verkondigen.

Hierop sneed men hem de tong af en hij blies de laatste adem onder de pijnigingen uit.

8. Hoofdstuk.

De marteldood van de vijfde van de 7 broeders.

De vijfde van de 7 broeders kwamen toen vanzelf tevoorschijn. Hij sprak tot Antióchus: Zonder te wachten totdat men mij haalt, kom ik mezelf aanbieden om wegens mijn godsdienst hetzelfde te lijden dat mijn broeders doorstaan hebben. Teneinde Gods hand door de vermenigvuldiging van uw misdaden u te zwaarder zal drukken om u de verschrikkelijke uitwerking welke gij van Zijn gerechtigheid te verwachten hebt te doen gevoelen. Gij vijand van de mensen, ja vijand der deugd, wat hebben wij misdaan dat ge ons zo mishandeld? Het is waar, wij aanbidden God en de Schepper van alles en trachten Zijn heilige Wetten te onderhouden. Maar is dat een zaak om ons door zulke pijnigingen het leven te benemen? Is het niet eerder iets dat ons prijzenswaard maakt?

Terwijl hij zo sprak bonden de beulen hem en maakten hem met ijzeren kettingen om zijn knieën aan een pijnigingstuig vast. Ze verbrijzelden al zijn lendenbeenderen door wiggen welke ze met geweld ook onder de kettingen dreven en draaiden hem om de rand van dat werktuig wat vol ijzeren pennen was in de vorm van een schorpioenangel. Maar hoewel het lichaam van die martelaar zo door pijnen beknelde werd, bleef zijn geest vrij en onbelemmerd. Zodat hij tot Antióchus zei: Hoe wreder deze pijnigingen zijn, hoe gij mij meer tegen uw opzet aandrijft; omdat mij daardoor een middel wordt gegeven om te betuigen dat niets machtig is om mij onze Wetten te doen overtreden.

9. Hoofdstuk

De marteldood van de zesde van de 7 broeders.

Na de dood van de vijfde van de 7 broeders haalde men de 6e, die nog heel jong was. Antióchus vroeg hem of hij zijn leven niet willen redden door zwijnenvlees te eten? Hij antwoordde: Het is waar dat ik ten aanzien van de leeftijd minder jaren tel dan mijn broeders, maar daarom heb ik niet minder moed. Omdat wij samen opgevoed en in één en dezelfde gevoelens grootgebracht zijn, zal ik die tot de dood toe behouden. Indien u derhalve vast besloten bent mij te doen pijnigen omdat ik van die spijs welke onze Wet verbiedt niet eten wil, nu dan haast u vrij zonder enige tijd te verliezen.

Daarop spande men hem op het rad om hem op een langzaam vuur te roosteren. Men stak hem met groeiende ijzeren priemen overal in het lichaam tot in het ingewand. Doch hij bleef onverschrokken in die strijd.

Hij zei tot Antióchus: o gelukkige en heerlijke pijnigingen die op zoveel broeders gepleegd zijnde, hun standvastigheid niet hebben kunnen doen wankelen omdat ze die om hun godsdienst geleden hebben en dat met een zuiver geweten, van goede werken vergezeld, die onoverwinnelijk is. O vijand van Gods dienaren, ziehier ik ben gereed om met mijn broeders te sterven en evenals zij een voorwerp van schrik voor uw misdaden te worden om het onophoudelijk te pijnigen. Hoe jong wij ook zijn, wij zegepralen over uw tirannie. Het is niet in uw macht ons deze spijs die ons verboden is te doen proeven. Wij hebben verkoeling in het vuur en blijdschap in de pijnen gevonden omdat ons voornemen, - wat niet strekt om de bevelen van een tiran, maar om die van onze God na te komen, - onwankelbaar is.

Nauwelijks had hij deze woorden gesproken of men wierp hem in een pan waar hij uit dit sterfelijk tot een onsterfelijk leven overging.

10. Hoofdstuk.

De marteldood van de laatste 7 broeders.

Men bracht daarna de jongste en laatste van de 7 broeders tevoorschijn. Antióchus tot medelijden bewogen deed de knaap toen men hem stond te binden, tot zich komen. Hij sprak hem met deze woorden aan:

Ge ziet hoe uw broeders onder de pijnigingen hun leven hebben beëindigd. Volg hun voorbeeld niet na. Maar maak u mijn genegenheid en de gunsten die ik u wil bewijzen, waardig.

Nadat hij zal tot hem gesproken had liet hij de moeder halen en zeide tot haar, dat het hem moeite kostte dat zijn op deze wijze van zoveel kinderen beroofd werd. En dat hij haar daarom aan te rade dat ze met al haar vermogen deze enige die nog overbleef zou trachten te behouden door hem te vermanen datgene te doen wat men van hem begeerde.

Maar deze waardige vrouw in plaats van dat bevel na te komen sprak haar zoon aan in het Hebreeuws; en zij sterkte hem nog meer in zijn voornemen.

Hierop zei hij tot zijn bewakers: Ontbind mij opdat ik de koning in het bijzijn van zijn vertrouwde vrienden voordraag wat ik hem te zeggen heb.

Terstond ontbonden ze hem met blijdschap. Vlug liep hij naar de plaats waar het vuur aangestoken was om hem te verbranden. Hij riep: O goddeloze en snode tiran. Is het Gode niet die u de kroon op het hoofd gezet heeft? En nochtans neemt gij uw vermaak met u dienaars, door de ijselijkste pijnen mij te doen sterven omdat we Hem getrouw willen blijven. Maar Zijn gerechtigheid zal hun bloed van uw handen eisen. Gij zult branden in een vuur dat niet alleen veel heter dan dit vuur van uw wreedheid is, maar ook eeuwig blijven zal. Kan de woede van de wreedste beesten wel bij de uwe vergeleken worden? Zij verschonen tenminste huns gelijken en gij die een mens zijt vermaakt u met de mensen datgene te doen lijden waaraan men niet zonder schrik kan denken. Maar voor zover zij met een onbeweeglijke standvastigheid sterven voldoen ze geheel aan hetgeen zij Gode schuldig zijn. Daartegen gij door de aller-zwaarste straffen die gij in het andere leven zult moeten lijden, voor die misdaad niet schuld kunnen boeten welke gij nu begaat door onschuldigen en rechtvaardige personen te doen sterven. Zie hier sta ik, bereid om hen te volgen en te doen zien dat ik een broeder zijnde, van hun deugd ook niet ontaard ben.

Dit gezegd hebbende sprong hij in het vuur en eindigde alzo zijn leven.

11. hoofdstuk.

Hoe deze 7 broeders elkaar in hun marteldood vermaanden

Is er wel iets dat ons beter overtuigen kan dat de Reden die zulke deugdzame en edelmoedige gevoelens inboezemt over de hartstochten heerst, dan dat men ziet met welke standvastigheid deze 7 broeders de schrikkelijkste pijnen tot de dood toe geleden hebben en overwinnaars bleven? Terwijl andere uit zwakheid bezwijken de het vlees van die onreine dieren hebben gegeten, welke in verfoeilijke offeranden opgeofferd werden? Behoren wij dan God niet allerhoogste te danken dat Hij ons deze Reden die ons over de hartstochten en pijnen doet triomferen gegeven heeft? Want door haar kracht was het dat deze 7 broeders de macht van het vuur weerstaan hebben en geweest zijn als vaste torens aan de oever der zee gebouwd die het geweld van de wind en de woeste golven uittarten.

Om elkander tot een standvastige volharding in hun heilig voornemen te vermanen zeide de een: omdat de geboorte ons verenigd heeft, laat dan de dood geen scheiding onder ons maken. Laten wij gezamenlijk ons leven tot voorstand van onze godsdienst overgeven. Laat ons die de jongelingen die onbevreesd in de gloeiende oven van de Babyloniërs wandelden, navolgen. En laten we niet minder ijver tot onderhouding van Gods Wet betonen dan zij.

Een ander zei: wakker zijn! Houdmoed mijn broeders!

Een derde: wij moeten standvastig blijven tot de laatste adem toe.

Een vierde zei: laat ons gedachtig zijn dat wij afkomstig zijn van Abraham die om Gode zijn gehoorzaamheid te vertonen, aan Hem Izak zijn enige zoon opofferde.

Zo moedigde de een de andere met een gadeloze edelmoedigheid aan tot deze heerlijke strijd. Zich onderling meer en meer versterkende zeiden ze: Wij bieden van ganser harte Gode dat leven aan, wat wij van Hem hebben ontvangen om het tot voorstand van Zijn heilige Wetten te gebruiken. Wij vrezen die niet, welke maar het lichaam kunnen doden, omdat wij weten dat deze die Zijn geboden niet onderhouden eeuwige pijnen in de andere wereld te verwachten hebben. Wij behoren ons te wapenen met een vast voornemen om Zijn wil te gehoorzamen, teneinde Abraham, Izak en Jakob en onze andere heilige voorgangers, ons na onze dood met blijdschap ontvangen om hun glorie deelachtig te zijn.

Terwijl een van deze broeders gepijnigd werd, zeiden die genen die nog in het leven waren tot hem: Doe ons nóch dezen die de geest reeds gegeven hebben geen schande aan. Weet gij niet dat niets Gode aangener is of sterker behoort te zijn dan deze band van liefde waarmee Zijn oneindige Wijsheid de broeders samen verknocht heeft? Zij heeft gewild dat ze een gedeelte van hun wezen aan hun vader verschuldigd zijn; dat hun moeders hen in haar schoot ontvangen hadden; dat ze daar werden geformeerd; dat ze daar een gelijke tijd zouden blijven; dat ze met hetzelfde bloed gevoed en de ziel ontvangen eveneens voltooid zouden worden; dat ze ter wereld gekomen zijnde hun voedsel op dezelfde wijze door het zuigen van een en dezelfde melk ontvangen zouden; dat ze op dezelfde armen gedragen en eveneens opgevoed, geoefend en in Gods Wet en de heilige oefeningen onzer godsdienst onderwezen zouden worden.

Zo vermaanden deze 7 broeders elkaar in hem nauwer vereniging zodat de wijze van hun gezamenlijke opvoeding nog godvruchtigheid bij hun broederlijke toegenegenheid voegde. En dat de natuur zich door de deugd versterkt voelde, zonder dat de grootheid van de pijnen degenen die de dood eerst leden, machtig was de anderen te verbazen.

12 Hoofdstuk.

De lof van deze 7 broeders.

Deze voortreffelijke broeders elkaar zo tot het uitstellen van die pijnigingen vermaanden, betoonden dat ze die niet alleen verachten, maar dat hun geloof hen over de broederlijke genegenheid deed zegepralen. Ze waren verheven door hun moed meer dan de koningen door hun macht; ze waren vrijer in de ijzeren banden dan die vorsten op de troon. Zodat niemand van hen de minste vreze betoonde nog enigszins schroomde zich voor de dood bloot te stellen. Maar de marteldood zagen ze aan als een weg die tot de onsterfelijkheid leidt. Zo liepen ze er met blijdschap naar toe. Evenals de ziel de handen en voeten doet bewegen, zo werden ook deze 7 broeders, die alle door één gemoed bezielde waren, aangedreven om in de dood te lopen die hen door hun Godvruchtigheid waardig kon maken om altijd in de hemel te leven.

Gelukzalig zevental broeders! Kan men u niet vergelijken bij de 7 dagen die de week uitmaakten welke God besteedde tot de schepping der wereld om te rusten nadat dit grote werk voltooid was? Wij kunnen zonder sidderen van uw lijden niet horen spreken.

En gij gelukzalige martelaren, gij hebt niet alleen zonder schrik de dreigementen van een verwoed vorst aangehoord, gij hebt niet alleen het vuur, de raderen, de ijzeren haken en al het andere pijnigingswerktuig dat voor u bereid was zonder vrees aangezien, maar gij hebt het alles doorstaan zonder eens daardoor ontsteld te worden. Gij hebt getoond dat de macht die ze op uw lichamen had voor uw zonderlinge standvastigheid moest wijken:

13 Hoofdstuk

Lof van de moeder van deze martelaren.

Hoe zij hen in hun voornemen om het leven voor de bescherming van Gods Wet op te zetten, versterkte.

Maar, moet men zich verwonderen dat een vast besluit in de mannelijke sekse over de pijnigingen getriomfeerd heeft, wanneer men ziet dat die uitmuntende moeder van dezen 7 broeders zoveel alléén heeft uitgestaan als zij samen? Want zou haar moederlijke liefde in haar niet al hun pijlen hebben doen gevoelen? Daar ook de dieren met dergelijk gevoel begaafd zijn? En dat zelfs de bijen, hoewel van nature zoet, zich met hun angel als met een zwaard wapenen om de horzels die in hun korven willen komen daaruit te houden, en hen vervolgen tot de dood toe om hun jongen te beschermen?

Hoewel deze uitmuntende moeder 7 zonen had, nochtans beminde ze ieder van hen niet minder dan Abraham zijn enige zoon Izak. En in die engte waarin zij zich bevonden om zich aan de dood over te geven om de Wet Gods te onderhouden, of die te overtreden, alzo hun leven te redden, was zij blij te zien dat ze een eeuwige gelukzaligheid boven het voorbijgaande lijden waardeerden. Wie weet niet dat welke liefde vaders hun kinderen ook toedragen omdat het beeld van hun gemoed en hun eigen gelijkenis enigszins in hen geprent is, de liefde van de moeders echter die liefde nóg overtreft omdat ze meer teerheid hebben?

En nooit heeft enige moeder meer daarvan gehad dan die van deze 7 broeders. Want zij had hen niet alleen als anderen in haar lichaam gedragen en grote vlijt en moeite voor ieder van hen aangewend, maar ze had hen alle in de vreze Gods grootgebracht. En omdat zij hun behoud behartigde, beminde zij hen des te meer omdat ze zag dat ze haar trouw bleven. Want ze waren allen zo wijs, vroom, kloekmoedig en eendrachtig en

droegen haar zo'n eerbiedigheid toe, dat ze haar onderwijs tot hun dood toe in het werk stelden.

Maar hoe groot haar liefde tot haar zonen ook was, en hoezeer zij in haar binnenste doorgriefd werd, ziende hen zoveel pijnen uitstaan, echter was niets machtig haar standvastigheid te bewegen. Omdat **de Godsvrucht** in haar hart over de natuurlijke neigingen zegevierde, vergezelde zij hen allen tot in de dood. En zonder de minste weekhartigheid te betonen zag ze dat hun vlees door het vuur verteerd werd, de grond met hun vingers en tongen bezaaid en hun huid van het hoofd en het grootste gedeelte van hun lichaam werd afgerukt.

O heilige vrouw! Welke andere moeder zou evenals gij kunnen zeggen dat ze in haar kinderen de aller-wreedste pijnen die er bestaan gevoeld had? En dat er onder dat groot getal zonen niet één was die de Godsvrucht niet vast aankleefde?

Gij hebt de 1e zien sterven zonder dat uw standvastigheid wankelde. De 2e hebt gij de geest zien geven zonder flauwmoedig te worden. Gij hebt met droge ogen aanschouwd wat al de anderen geleden hebben. Hoe hun vlees gebraden, hun hoofden en handen afgehouden en het overschot van hun lichamen op elkaar gestapeld werd. Gij hebt al hun pijnningen aangezien als bewijs van hun deugd. Geen muziek is aangener voor de liefhebbers van de zangkunst dan hun stem onder de uwe vermengd; voor u was het toen zij al die pijnen uitstonden.

Deze verheven ziel zag van de ene kant dat de dood haar kinderen onvermijdelijk was indien ze in hun besluit volharden en van de andere kant dat hun leven in zekerheid was indien ze het bevel van de koning gehoorzaamden. Zij voelde jegens hen de grootste teerhartigheid die een moeder kan hebben. Maar hoe meer ze hen beminde des te minder wenste ze naar een korte verlenging van hun leven. Hetwelk hem de dood voor altijd zou aangedaan hebben. En zij toonde dat ze een oprechte dochter van Abraham was omdat zij met een onverwinnelijk moed God boven alles verkoor.

O moeder die de eer van onze Wetten en de heiligheid van onze godsdienst voorgestaan hebt en deze dappere voorvechters daarvan in uw buik hebt gedragen; kan men u niet bij de ark vergelijken? Want gelijk die in de algemene zondvloed het overschot van het mensdom voor de woede der golven bewaarde zo hebt gij deze die in een vloed van pijnningen de wreedheid van de beulen overwonnen hebben, gedragen; en hen door uw bijzondere standvastigheid en heldhaftigheid Godvruchtig versterkt.

Moet men dan wel twijfelen of zulk een heilig voornemen ook over de zinnen zou heersen? Daar men ziet dat een bejaarde moeder onbeweeglijk blijft in het midden van de zwaarste stormen waardoor een hart kan ontroerd worden? En ziende haar 7 zonen op de aller-wreedste wijze voor haar ogen sterven? Welke mannen hebben ooit meer moet vertoond? De woede van de leeuwen waarvoor Daniel werd geworpen en de gloed van de oven waarin men Misaël en zijn metgezellen wierp, waren die verschrikkelijker dan het vuur van liefde wat het ingewand van deze moeder verteerde, door het hartzeer dat ze al haar kinderen zich zag ontrukken door zoveel verscheiden straffen?

Maar in deze strijd was het dat de Reden haar deugd over de levendige neigingen van de natuur deed zegevieren. Want hoe kan het anders geweest zijn, dat een vrouw en moeder niet bij zichzelf zou gezegd hebben: Rampzalige moeder, ja onuitsprekelijke rampzalige! Heb ik daarom 7 zonen ter wereld gebracht dat ik tot deze staat zou komen dat er mij niet één meer overblijft? Niet alleen zal ik u niet meer zien, mijne waardige zonen, maar ik zal ook geen kinderen van u zien en zal zo de zoete naam van moeder verliezen nadat ik die door de troost welke ik uit uw goeddadigheid en deugd schepte,

met zulk een blijdschap gevoerd hebt dat niemand ooit gelukkiger geweest is. En nu in mijn ouderdom bevind ik mij alleen en van droefheid overstelpt, zonder dat ervan al de kinderen die ik heb gehad tenminste nog één is overgebleven van wie ik m'n begrafenis zou kunnen ontvangen.

Maar het was er ver vandaan dat deze heilige vrouw zulke menselijke en vleeselijke gedachten had. Het was haar niet genoeg dat ze haar kinderen niet heeft afgewend van hun voornemen om in de dood te gaan en hen niet beklagde nadat zij dezelve geleden hadden, maar evenals haar hart van metaal was geweest, zij dreef er hen naartoe. En zij vermaande hen om zonder vrees een sterfelijk leven tegen een onsterfelijk leven te verruilen.

O, edelmoedige moeder die in een broze natuur, zoals een oud krijgsman in de wapenen, zo'n standvastigheid heeft betoond dat gij door die standvastigheid overwinnares zijt van de woede van een tiran. In uw woorden en daden hebt u meer moed laten blijken dat de dapperste mannen. Kan men zich wel genoeg verwonderen over de manier waarop gij tot uw kinderen sprak toen gij met hen gevangen genomen was en gij die waardige grijsaard Eleazar zag gepijnigd worden?

Mijn kinderen, zei gij tot hen in het Hebreeuws, nooit is er enige strijd heerlijker geweest en die waarin gij u ook staat te begeven. Want het komt ook voor de verdediging van onze heilige Godsdienst aan. En wat een schande zou het voor u wezen dat ge in de bloei van uw leeftijd zou schromen die pijnen voor haar te lijden welke een grijsaard zo standvastig uitstaat? Gedenkt dat gij van God de Schepper van 't heelal het leven hebt ontvangen dat gij dat nu aan Hem zult opofferen. Verbeeld u eens met welke vaardigheid onze vader Abraham Izak aan Hem opofferde, hoewel hij hem aanmerkte als de persoon waaruit een menigte van zijn nakomelingen stond voor te komen? Denk eens met welke moed Izak in plaats van voor de gewapende hand van zijn vader te verschrikken, zich tot een offerande aanbod. Stel uzelf voor ogen de standvastigheid van Daniel toen men hem aan de leeuwen ten prooi gaf. En aan die van Hananjah, Azarjah en Misael, toen ze in de gloeiende oven te Babel werden geworpen. Nu dan mijn kinderen, gij hebt hetzelfde geloof betoond en ook dezelfde moed. Want als gij zodanige voordelen voor ogen had, hoe zou het anders kunnen of uw Godsvrucht moet overwinnares zijn van de pijnigingen die men voor u bereid?

Zo waren de woorden van deze moedige vrouw die men niet genoeg prijzen kan. En die maakten zo'n indruk op het gemoed van deze 7 broeders, die zodanig een moeder waardig waren, dat ze allen gestorven zijnde om in hun plicht jegens God niet te kort te komen. En nu tegenwoordig zijn ze met haar in het gezelschap van Abraham, Izak, Jakob en waar andere aardsvaders leven.

14. Hoofdstuk.

De marteldood van de moeder van de 7 zonen.

Haar lof en die van haar 7 zonen en van Eleazar.

Nadat de 7 broers hun leven aldus geëindigd hadden zoals ik verhaald heb, greep men hun moeder ook en wierp haar in het vuur. Maar deze heilige vrouw triomfeerde zowel als haar kinderen over de tiran. Ze was als een prachtig gebouw die werd ondersteund als van zoveel zuilen. Zij kon door geen pijnigingen verzet worden; waarom zij tegenwoordig in de hemel de beloning voor haar lijden en geloof geniet en daar met haar kinderen met helderder glans uitblinkt dan de maan en de sterren.

Alles wat wij kunnen toebrengen tot de ere die men schuldig is, omdat zij een strijd hebben doorstaan die zelfs de uitvoerder van die vreselijke wreedheid tot een schrik gesteld heeft, dat wij hem aan de ogen van de nakomelingen voor altijd vertegenwoordigen door deze historie. Ze dient wel om op koper van een prachtige tombe gesneden te worden teneinde ons volk het geheugen daarvan nooit verliezen mocht.

Doorluchtige grijsaard en gij doorluchtige broeders, hebt gij al het geweld van die wrede vorst die onze heilige Wetten vernietigen wilde, weerstaan? En hebt gij op God alleen gezien in het midden van de aller-zwaarste pijnigingen tot den dood toe; en die doorstaan? Nooit heeft een strijd godzaliger geweest omdat die ter ere Gods ondernomen werd en omdat nooit enige deugd door geduld zo beproefd en met meer luister gezegepraald heeft.

Eleazar trad eerst in het strijdperk. De 7 broeders volgden hem. Hun moeder trad in hun voetstappen. De tiran liet niets achterwege van alles wat de aller vinnigste woede hem kon inblazen. De wereld was aanschouwer van de strijd. De Godsvrucht bleef overwinnaar. Haar dappere verdedigers werden gekroond. Immers moet men zich over hen verwonderen en door hun lijden bewogen worden. Want Antiochus zelf en al de zijnen werden met verbaasdheid geslagen.

Het bloed van deze uitmuntende martelaar een verzoende Gods gramschap, redde Zijn volk en verwierf er de vrede voor toen het minst oorzaak had om dat te vermoeden. Want die vorst kreeg zo'n achting voor hun moed en standvastigheid dat hij hen tot een voorbeeld van zijn soldaten stelde. En dat hij zijn leger versterkte met een groot aantal Joden die zodanig voor hem streden dat ze hem veel overwinningen gaven. Verlaat dan ook Israëlieten, Abraham's afkomst, nooit uw heilige Wetten. Maar onderhoudt ze godsdienstig. Weet dat de **Reden met Godsvrucht gepaard** over de hartstochten heerst.

Wat betreft Antiochus de vorst, hij werd in deze wereld gestraft en lijdt tegenwoordig straf in de andere wereld. Nadat hij gezien had dat het hem onmogelijk was de Joden tot het verloochenen van hun godsdienst te dwingen, vertrok hij van Jeruzalem om in Perea de oorlog te voeren waar hij jammerlijk stierf. [Hij stierf in het gebied van de Parten, 164 jaar voor Christus]

Ik moet nu eindigen. Ik acht dat ik het niet beter kan doen dan met de woorden van deze waardige moeder tot haar kinderen te herhalen.

"Mijn kinderen, ik heb mijn maagdelijke staat met al de schaamte die men van de deugd van een dochter zou kunnen eisen; en mijn jeugdige tijd in het huwelijk met alle eerbaarheid die een huismoeder betaamt, doorgebracht. Toen gij in jaren begon toe te nemen verloor gij uw vader. Hij had een heilig leven geleid en met geduld enige jaren ingeschikt dat hij de troost van kinderen zou moeten missen. Hij onderwees u in de Wet en de profeten. Hij gaf u onderricht van de moord van Abel door zijn broeder Kain begaan; van Izaks offerande, en van Jozefs gevangenis, van Pinehas ijver, van de leeuwenkuil waarin men Daniel wierp, van de vurige oven van Babel waarin Hananjah, Azarjah en Misaël geworpen werden. En van deze woorden van Jesaja: *wanneer gij door het vuur zult gaan zult ge niet verbranden en de vlam zal u niet aansteken*. En van deze Psalm van David: *vele zijn de tegenspoeden des rechtvaardigen*. En van dit gezegde van Salomo: *de Heere is een boom des levens degenen die Zijn wil doen*. En van deze woorden van Ezechiël: *Hij zou deze dode beenderen weder levend maken*. En van het lied van Mozes: *Ik ben de Heere, Ik doodt en maak levend*.

En de deze almachtige en eeuwige God is het, mijn kinderen, Die uw Leven is en Hij alleen kan uw dagen in der eeuwigheid verlengen.

Wat al de bitterheden ontmoet men niet in dit leven! Integendeel wat een troost en zoetheid genoten deze 7 broeders, toen men hem in de ketels van ziedende olie wierp; toen men hen de ogen uitrukte; de tong afsneed; en hen onder de aller-wreedste pijnen die men kan bedenken, deed sterven.

De gerechtigheid Gods doet nu die goddeloze vorst straf lijden. En die zuivere zielen van deze ware kinderen Abrahams en deze welgelukzalig moeder, ontvangen tot beloning van hun wederwaardigheden en lijden, met de heilige vaders in de hemel, de onsterfelijke kronen van de hand van God. *U die de eer en heerlijkheid zij in alle eeuwigheid.*

Overgenomen uit:

DE MAKKABEEËN
Die de Seleuciden versloeg en de tempel zuiverde.

Door MOSHE PEARLMAN

Hoofdstuk 4. De Martelaars

Aan twee gruwelijke maar ontroerende verhalen in het bijzonder wordt toegeschreven dat zij de Joodse verzetsgeest in de eerste maanden van de vervolging hebben aangewakkerd. Ze waren in die dagen uiterst toepasselijk - en helaas ook later -, want ze lieten zien hoe vrome overwegingen de martelaren de kracht gaven het lichamelijke lijden te dragen. Eén verhaal ging over Eleazar, een eerbiedwaardige grijsaard. De andere geschiedenis over een moeder en haar zeven zonen.

De verhalen zijn ons overgeleverd in het tweede en vierde boek der Makkabeeën. Het vierde boek werd als een stichtelijk werk ten minste een eeuw, mogelijk zelfs anderhalve eeuw na het tweede boek geschreven en bevat een bloemrijke uitwerking in veertien hoofdstukken van de relatief korte versie (minder dan twee hoofdstukken) uit het oudste werk.

De intellectuele begaafdheid en het literaire talent van de latere auteur komen duidelijk tot uiting in het vierde boek, in het bijzonder in de goed opgebouwde dialogen. Er zijn ook zekere verschillen in detail tussen beide boeken. Maar de geleerden zijn het erover eens dat de kern van het verhaal, ondanks de verfraaiingen bij het opnieuw vertellen, echt is. De geschiedenissen gaan terug tot historische gebeurtenissen en geven het klimaat van die tijd, de daden van de vervolgers en de geest en het gedrag van de slachtoffers, getrouw weer.

De achtergrond van deze twee episoden was Antiochus' ongeduld over de trage voortgang van zijn Hellenisatie-programma. Het doden verliep snel maar bekeringsvonden maar weinig plaats. Zijn functionarissen suggereerden daarop dat de keuze van de slachtoffers veel te willekeurig was. Rondzwervende Joden waren in steegjes opgepakt, families op goed geluk uit hun woning gehaald en bij elkaar gedreven, groepen vrome lieden in grotten gegrepen waar ze een schuilplaats hadden gezocht. Maar het lot van deze slachtoffers had het aantal bekeringsvonden niet vermeerderd. En aangezien zij de Joodse wijze van denken nu eenmaal niet vermochten te doorgronden, schreven de vervolgers hun mislukkingen toe aan de onaanzienlijke status van de mannen en vrouwen die ze hadden gegrepen. Het was noodzakelijk, betoogden zij tegen de koning, onder de traditionalisten een Jood met invloed te grijpen. Wanneer zo iemand kon worden overgehaald het Hellenisme aan te nemen, zouden velen volgen.

De koning was het daar mee eens en zo kwamen zij bij Eleazar terecht, een vriendelijke geleerde met een warm hart, die door de gemeenschap werd gerespecteerd en die tot dat moment zelfs door de Seleuciden met achting was behandeld. Aan hem deden zij hun verzoek. Hij weigerde.

Ze besloten toen dat hij hun doel zelfs beter kon dienen. Ze zouden hem dwingen toe te geven; en wanneer zijn volgelingen ook liever eerst gemarteld wilden worden om hun geweten te sussen voor zij zich onderwierpen, dan was dat een heel aanvaardbare gang van zaken. Om zoveel mogelijk effect te bereiken zou een openbare herroepings-

plechtigheid worden gehouden in tegenwoordigheid van de koning. Eleazar zou als eerste aan de beurt komen.

Zo gebeurde het dat 'de tiran Antiochus met zijn raadgevers op een voorname plaats gezeten en omringd door gewapende soldaten' de menigte Joden overzag die als 'vee waren gegrepen en samengedreven'; daarop beval hij de plechtigheid te beginnen.

De Joden moesten één voor één voor hem worden gesleept en hun zou worden bevolen varkensvlees en aan de goden gewijd vlees te eten; en hij beval dat zij die weigerden van het onreine te eten geradbraakt en gedood moesten worden.

Wanneer het de lezer van deze tijd vreemd voorkomt dat het bevel varkensvlees te eten zoveel voorkomt in de dwangmaatregelen tegen de Joden dan is het goed eraan te herinneren dat het Joodse verbod het vlees van dit dier te proeven, voor de omringende volken misschien wel het meest in het oog vallende kenmerk van het verschil tussen hen was. De meesten van hen, onder andere ook Antiochus, waren niet vertrouwd met de uitzonderlijke plaats van de Joodse wet met haar geboden en leefregels ten aanzien van bijna alle aspecten van het menselijk leven, die hun neerslag hadden gevonden in de tien geboden en de bepalingen van het verbond, neergelegd in de Thora. De fundamentele godsdienstige en zedelijke uitgangspunten van de geboden zouden 'de westerse beschaving' pas in de volgende eeuwen beïnvloeden. In de tweede eeuw v. Chr. waren ze echter vrijwel onbekend aan iedere niet-Jood. De Joden, een volk dat geen bekeerlingen wilde maken, hadden er geen belang bij hun heilige boeken aan anderen bekend te maken en die boeken - later gecanoniseerd als de bijbel - waren bewaard in hun oorspronkelijke taal, het Hebreeuws, dat alleen door hen zelf kon worden gelezen en geschreven.

(In de voorafgaande eeuw waren ze in het Grieks vertaald - de Septuaginta -, hoofdzakelijk om de jongere generatie van de Griekssprekende diasporagemeenschap in Alexandrië in staat te stellen hun heilige werken te lezen en te begrijpen. Weinigen buiten die gemeenschap hadden ze gelezen.)

Zo wisten de heidenen met inbegrip van Antiochus niets van het Judaïsme. Voor hen was het meest voor ogen staande beeld van een Jood dat van iemand die een afschuw had van varkensvlees. Dat was hetgeen hem 'anders' maakte. Het weigeren varkensvlees te eten werd aldus zowel voor Jood als voor heiden bijna symbolisch voor de Joodse 'apartheid' die Antiochus bewust wilde vernietigen en die de door hem onderdrukten in stand wilden houden. Bovendien, wanneer men hen dwong varkensvlees te eten, kon dat direct in relatie worden gebracht met de heidense eredienst. Daarom was het eten van dit vlees als voornaamste schouwspel gekozen tijdens de openbare plechtigheid die Antiochus nu voorzat.

De 'eerste van de kudde' die voor hem werd geleid was Eleazar.

... uit een priesterfamilie, een Schriftgeleerde, hoogbejaard en aan velen van het koninklijke hof bekend wegens zijn filosofisch inzicht. Toen Antiochus hem zag, zei hij: 'Voordat ik je laat martelen, grijsaard, zal ik jou deze raad geven: eet van het varkensvlees en red je zelf. Ik heb eerbied voor je ouderdom en je grijze haren; maar ik kan me niet indenken dat jij een filosoof bent, wanneer je zó oud nog steeds vasthoudt aan de Joodse godsdienst. Waarom verafschuw je het, dit voortreffelijke vlees te eten van het dier dat de natuur ons vrijelijk ter beschikking heeft gesteld?' (IV Makk. 5 : 4-8).

Hij ging in deze geest verder en suggereerde ten slotte met een boosaardige glimlach dat 'ook als er toevallig een macht zou zijn die jullie godsdienst beschermt, dan zou die jou zeker een overtreding, onder uiterste dwang begaan, vergeven'.

Toen de tiran op die manier had geprobeerd hem ertoe te brengen van het verboden vlees te eten', antwoordde Eleazar:

'Wij, Antiochus, die uit overtuiging ons leven leiden in overeenstemming met de wet van God, geloven dat geen dwang meer verplicht dan onze eigen bereidwillige gehoorzaamheid aan die wet; en daarom achten wij het in geen enkele situatie juist de wet te overtreden. Ja, zelfs als onze wet niet Goddelijk was zou het voor ons nog niet mogelijk zijn onze goede naam als vrome mensen te ontcrachten. En zie het eten van onrein vlees niet als een kleine aanslag; een overtreding is van gelijk gewicht in kleine en in grote zaken, want in beide gevallen wordt de wet geminacht. U spot over onze filosofie ... Toch leert die ons onthouding zodat wij meester zijn over alle genietingen en verlangens; en zij geeft ons de kracht moedig te zijn, zodat wij bereid zijn iedere moeilijkheid te verdragen ... Ik zal de heilige beloften van mijn voorvaderen om de wet te houden niet schenden, zelfs niet als u mijn ogen zou uitsteken en mijn binnenste zou verbranden. Ik ben noch zo aftands noch zo verachtelijk dat mijn geest haar jeugdig elan zou kwijtraken inzake de godsdienst. Maak uw martelwiel maar gereed, blaas uw vuur maar aan tot groter hitte ... U zult mijn gewijde oude lippen niet bezoedelen ... Onbesmeurd zullen mijn vaders mij welkom heten ... (IV Makk. 5 : 14-36).

De koning gaf een wenk en de wachters grepen Eleazar, trokken zijn kleren uit, bonden zijn armen en geselden hem met zweepen terwijl een heraut die voor hem stond riep: 'Gehoorzaam het verzoek van de koning!'

Eleazar kon alleen maar met zijn hoofd van nee schudden.

'Met zijn hoofd naar de hemel gericht doorleed de grijsaard dat zijn vlees door de gesel werd uiteengereten; hij was bekleet met bloed en zijn zijden waren totaal kapot. Hij viel op de grond toen zijn lichaam de foltering niet langer meer kon uithouden; maar zijn geest bleef intact en standvastig. Toen de oude viel schopte een van de wrede wachters hem in zijn zij om hem weer overeind te laten komen; maar hij verdroeg de pijn, toonde minachting voor die dwang, bleef zichzelf onder de martelingen en toonde zich als een dapper atleet onder een spervuur van slagen de meerdere van hen die hem folterden ... Terwijl zijn gezicht onder het zweet zat en hij moeizaam naar adem hapte, riep zijn dapperheid de bewondering van zijn beulen op (IV Makk. 6 : 6-16).

Daarop kwamen enkele hovelingen die Eleazar al langer kenden naderbij en deden hem een voorstel hoe hij het er levend zou kunnen afbrengen zonder dat hij de Joodse wet zou hoeven te overtreden. Zij zouden ervoor zorgen dat hij vlees kreeg dat hij wel mocht eten, maar dan moest hij doen alsof hij 'van het vlees van het offer at dat in opdracht van de koning was gebracht. Zo kon hij de dood ontgaan en ... een hoffelijker behandeling krijgen.'

Eleazar wees hun aanbod van de hand. Zijn stem was zwak maar zijn woorden waren vol kracht. Hoe kon hij het verantwoorden deze schijnvertoning op te voeren? Wanneer hij dat deed dan zouden veel jongeren kunnen denken dat Eleazar op negentigjarige leeftijd tot het heidendom was overgegaan.

'Zij zouden dan door mijn schijnvertoning en terwille van de korte spanne tijds die ik nog te leven heb, door mijn toedoen op dwaalwegen gebracht worden ...' Dat zou een beschamende daad zijn en 'wij zouden in de ogen van iedereen bespottelijk worden vanwege onze lafheid en we zouden de verachting van de tiran verdienen als verwerpelijke lieden die falen om onze goddelijke wet tot in de dood toe in bescherming te nemen'. Het is beter een voorbeeld te geven aan de jongemannen ... hoe men gelukkig en dapper kan sterven terwille van onze geëerde en heilige wetten'. Toen werd hij op de pijnbank gelegd en daarna droeg men zijn verminkte lichaam naar het vuur, 'en daar brandden ze hem met door duivels uitgedachte folterwerktuigen en in zijn neusgaten goten ze een afschuwelijk brouwsel', en midden onder deze martelingen blies hij de laatste adem uit.

Het was een onderhoudend schouwspel voor de koning en zijn gevolg geweest, maar slechts een deel van de doelstelling waarom het ging was bereikt. Hun slachtoffers te overreden hun geloof aan te nemen, was niet bereikt. Verrassenderwijs had Eleazar hun opzet doen mislukken en nu zou de rest van de Joodse 'kudde' waarschijnlijk even koppig zijn.

Maar er was een sprankje hoop voor hen. Eleazar was een oud man geweest en aan het eind van zijn levensdagen. Omdat hij weinig meer had te verliezen, was hij dapper geweest. Zo werd, er bevel gegeven enkele jongemannen uit te kiezen die hun leven nog voor zich hadden.

Binnen enkele ogenblikken werden zeven knapen door de wachters gegrepen en voor de koning geleid. Zij waren broers.

(Bij hen was hun moeder, Hanna. Zij komt zonder naam eenvoudig als de 'moeder' voor in de Makkabeeënboeken. Maar ze kreeg de naam 'Hanna' in een uitgave uit het begin van de zestiende eeuw van het **Boek Josippon**, een in het Hebreeuws vertaalde geschiedenis daterend uit de dertiende eeuw, over de periode van de tweede tempel, die direct teruggaat op het tweede boek der Makkabeeën voor een verslag van het Joodse martelaarschap onder Antiochus Epiphanes.

Deze latere uitgave van Josippon raakte zeer verbreid onder de daaropvolgende generaties, en het is als de geschiedenis van 'Hanna en haar zeven zonen' dat deze gebeurtenis nu bekend is.)

De zonen waren 'knap en bescheiden en goed opgevoed en in alle opzichten innemend' en de koning had plezier in hen. Hij sprak:

Jongens, ik bewonder jullie ... en omdat ik zulke schoonheid en zo'n groot aantal broers erg op prijs stel, geef ik jullie niet alleen de raad, je niet net zo krankzinnig te gedragen als die oude man die zojuist is gemarteld, maar dring ik er ook op aan dat jullie je naar mijn wil schikken ... Doe afstand van de wet van je voorvaders ... Neem de Griekse levensstijl over; verander je manier van leven; maak iets van je jeugd. Wanneer jullie door je onverzettelikheden mijn toorn oproepen, dan dwingen jullie mij tot verschrikkelijke straffen mijn toevlucht te nemen en jullie met folteringen te vernietigen (IV Makk. 3:5-9).

Om hen te laten zien wat hij bedoelde gaf hij een teken en 'de wachters brachten wielen en werktuigen om ledematen te ontwrichten, pijnbanken, houten paarden ... en ketels en komforen en duimschroeven en ijzeren grepen en wiggen en blaasbalgen; en de tiran hernam het woord en zei:

"Jongens, laat je moed in je schoenen zinken; want de gerechtigheid waarvoor jullie eerbied hebben zal onder harde hand vergankelijk blijken" (IV Makk. 8 : 13-14)'.

De oudste broer antwoordde voor allemaal, door te zeggen dat zij liever wilden sterven dan de geboden overtreden.

'U wilt ons schrik aanjagen door ons met de marteldood te bedreigen, alsof u zojuist niets van Eleazar hebt geleerd. Maar wanneer oude mannen uit het Hebreeuwse volk voor hun godsdienst zijn gestorven en onder folteringen volhardend hun geloof hebben bewaard, dan is het des te passender dat wij die jong zijn sterven, terwijl we slechts verachting hebben voor de manier waarop u ons met martelingen wilt dwingen, de martelingen waarover onze bejaarde leraar gezegevierd heeft ...' (IV Makk. 9 : 1-7).

Er volgen in de oude geschriften afschuwelijke beschrijvingen van geseling, verminking, het afhouden van ledematen, verbranding en scalpering; wanneer om te beginnen de eerste en daarna de tweede op pijnlijke wijze ter dood worden gebracht, terwijl de overblijvende broers 'met hun moeder elkaar aanmoedigden om dapper te sterven' en nee tegen de koning schreeuwden voor zij de laatste adem uitbliezen.

Toen er zes gestorven waren en de jongste zoon aan de beurt was, ontbood de keizer de moeder en drong er bij haar op aan haar zoon aan te raden zichzelf te redden. Hanna's antwoord was het volgende.

Ze boog zich naar haar zoon toe en 'de koning trotserend' sprak ze 'in de Hebreeuwse taal' en zei: 'Wees niet bang voor deze beul, maar toon je zelf je broers waardig.'

Hij werd daarop 'erger behandeld dan de anderen' en 'na haar zonen stierf ook de moeder' (II Makk. 7 : 29-40).

Het 'Martelaarschap van de heilige Makkabeeën', een gravure uit een Latijnse editie van de werken van Flavius Josephus, daterend uit 1580

Verhalen over deze twee gebeurtenissen hadden de oren bereikt van Mattatias en zijn zonen in Modin en leidden hun gedachten in een bepaalde richting. Maar het was pas de daaropvolgende episode die hen tot een uiterst belangrijke beslissing bracht.

Omgeving van Modin

De grootste Godslastering: De tempel werd gewijd aan de Griekse god Zeus en een beeld op het altaar gezet.

Terwijl hij in zijn pogingen om de Joden te 'beschaven' door hun koppige volharding werd tegengewerkt, bracht Antiochus hun nu de meest kwetsende slag toe: hij ontheiligde de tempel in Jeruzalem. Gedurende de Hebreeuwse maand Kislev (december) in het jaar 167 v.Chr. drongen Seleucidische huursoldaten op uitdrukkelijk bevel van de keizer de heiligste plaats van het Jodendom binnen en volvoerden een aantal daden vol walgelijke heiligschennis, de een nog gruwelijker dan de andere. Alleen al hun binnendringen was heiligschennis want de toegang was aan heidenen ontzegd en zekere kamers en ruimten waren zelfs voor de meeste Joden verboden en alleen toegankelijk voor de priesters. Eén kamer, het heilige der heiligen, was voor slechts één Jood toegankelijk: de hogepriester, en zelfs hij mocht daar maar één dag in het jaar komen, op de Grote Verzoendag (Yom Kippoer).

Terwijl zij zich een weg binnen de ommuurde tempelruimte baanden, begonnen Antiochus' troepen systematisch alle kostbare en heilige voorwerpen die in de tempel thuishoorden en aan de harde hand van de vorige Seleucidische plundersaars waren ontsnapt weg te slepen en los te rukken, en systematisch alle tekenen die aan het Judaïsme herinnerden naar beneden te halen.

Daarna werden het gebouw en de hoven onder leiding van een oudere Atheense filosoof gereedgemaakt voor het ritueel dat hierop zou volgen: de officiële verandering

van het Joodse heiligdom in een heidense tempel. (De Athener - sommige berichten spreken over een 'nobele Antiochiër' - was goed op de hoogte van de Griekse gebruiken en dienend als supervisor had Antiochus hem zeer bewust naar Jeruzalem gehaald.)

De tempel der Joden werd nu gewijd aan de olympische Zeus en een beeltenis van deze Griekse god werd boven op het altaar gezet.

Op de vijftiendag van de maand werd de wijding plechtig gevierd door het offeren van een varken aan dit heidense beeld. Niet tevreden met de ontwijding van het Joodse altaar sprenkelden de heiligschenners wat varkensbloed in het heilige der heiligen. De heilige rollen die in de tempel werden aangetroffen werden bespat en daarna verbrand. Daarna waren offerplechtigheden met varkens een regelmatig terugkerend verschijnsel op het bevlakte tempelterrein, terwijl de huursoldaten en hun meiden zich overgaven aan losbandige heidense riten in de tempelhoven. 'Want de heidenen vulden de tempel met roerige braspertijen: ze verlustigden zich met hoeren en hadden gemeenschap met vrouwen binnen de heilige ruimten.' (II Makk. 6 : 5)

Het was de zwartste dag voor het Jodendom sinds de verwoesting van hun tempel vierhonderd jaar geleden. In één opzicht scheen het zelfs erger te zijn.

Hoewel niets haalde bij deze verwoesting, waren vierhonderd jaar geleden de verbrijzelde stenen tenminste niet bezoedeld door onreine offers, hadden ze toen geen heidense godheid gediend, geen heidense doelstelling. Nu echter was er, hoewel de tempelmuren nog overeind stonden, sprake van een levende dood, en was het heiligdom veranderd van het huis van God in het huis van Zeus. Het was de diepste belediging het Joodse geloof aangedaan en dat nu juist was hetgeen Antiochus had bedoeld.

Deze nationale ramp werd door iedere Jood in de Hellenistische wereld gevoeld. Want op dit moment in de tweede eeuw v.Chr. was de tempel méér geworden dan het centrale heiligdom van de Joodse gemeenschap. Hij was ook het symbolische centrum van de natie, de kern van hun bestaan als volk.

Graftombe van de Makkabeeën, 2014

